ԱԶԳ
AZG
armenian newspaper

Յունուար 15. 1992
Չորեքշաբթի
եռօրեայ թերթ,
Բ տարի. թիւ 3 (95)
գինը՝ 30 կ.

դասիչ՝ 69149
հասցէն՝ Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47
հեռախօս՝ 581841
ֆաքս՝ 562941
տելեքս՝ 243266 SULA SU

Չեյնին եւ Գենշերը համաձայն են կարճ հրթիռների համասարած ոչնչացմանը

Մ. Նահանգների նախագահի անվտանգության գծով խորհրդական Դիք Չեյնին եւ Գերմանիայի արտգործնախարար Հանս Դիտրիխ Գենշերը երեկ համաձայնվեցին մի նախագծի շուրջ, որը դահանջում եւ կիրառման պայմաններ է ճշում ամբողջ աշխարհում կարճ տարածության միջուկային հրթիռների ոչնչացման համար:

Գերմանիայի համար կարեւոր հաջողություն է նկատվում այդ համաձայնությունը, քանի որ գերմանական հողում բազմաթիվ են ամերիկյան այդպիսի հրթիռները, իսկ նախկին ԽՍՀՄ-ից նույնպես բազմաթիվ հրթիռներ առաջին հերթին ուղղված են դեպի Գերմանիա:

BBC ռադիոկայանը երեկ գիշեր հաղորդեց, որ երկու պատասխանատուների միջեւ կայացել է համաձայնություն առաջիկա ամիս մի հանդիպում եւս կայացնելու քիմիական զենքերի համասարած ոչնչացման հարցի շուրջ: ■

23-ամյա վրացուհին հացադուլ է հայտարարում Երեւանում

Թբիլիսիի համալսարանի փիլիսոփայության ֆակուլտետի երկրորդ կուրսի ուսանողուհի Թամիլա Ցաբիրիեվիլին հունվարի 12-ին եկել է Երեւան եւ «Անի» հյուրանոցում հայտարարել անժամկետ հացադուլ: Վրաստանի ներկա զինվորական խորհրդի առաջնորդ Թենգիզ Կիտովանու երբեմնի վստահված անձը այսօր իշխանության եկած ընդդիմության քայլերը ընդունում է բացասականորեն: «Ազգ»-ի թղթակցին տված հարցազրույցում Թամիլան ցավով նշեց, որ իր համախոհների բոլոր ջանքերը հաշտեցնել երկու կողմերին, ապարդյուն անցան: Եւ նա որոշեց Վրաստանում կատարվող իրադարձությունների մասին բարձրաձայն խոսել իրեն արտաքոյ Հայաստանում:

Դեռեւս Վրաստանում Թամիլան եղել է եւ Գամսախուրդիայի աշխատասենյակում, եւ Սիգուայի նստավայրում, ցանկություն հայտնել որպես միջնորդ հաշտեցնելու, սակայն ապարդյուն: *«Ժողովուրդը վեցից ցնցված, այժմ ձայն չի կարող բարձրացնել,* պատմում է Թամիլան: *Եւ շատերն այժմ համոզված ասում են, թե Վրաստանը կքաղաքանենք մասերի, բայց թույլ չենք տա այդ ընդդիմադիրներին իշխել»:* Այո, շարունակեց նա, Գամսախուրդիան իր կառավարման օրոք թույլ տվեց սխալներ, որոնց մասին գրվում էր ոչ միայն ընդդիմադիրների, այլեւ Գերագույն խորհրդի բերքում: Սակայն դա չի նշանակում, թե այդ սխալների վերացման համար ընդդիմությանը նման արյունահեղություն պետք է կազմակերպեր: Ես բարեկամներ ունեմ երկու կողմերում, եւ ինձ համար շատ ծանր է տեսնել այդ հակամարտությունը: Ուստի, ես դիմում եմ հայոց աշխարհի հասարակայնությանը, արտասահմանի վրացիներին, Միավորված ազգերի կազմակերպությանը եւ բարի կամքի տեր բոլոր մարդկանց, այդ թվում հայ ժողովրդին, որպեսզի դատապարտեն դեկտեմբերի 22-ից սկսված «սադրանքային հեղաշրջումը», Սիգուայի, Կիտովանու, Իոսելիանու, Ճենգելիայի արարքը գնահատել որպես հանցագործություն սեփական ժողովրդի հանդեպ, Վրաստան հրավիրել ՄԱԿ-ի դիտորդների, Գամսախուրդիային հնարավորություն տալ քաղաքական ապաստան գտնել Արեւմտքի որեւէ երկրում, վերջ տալ մեծի եւ խոսքի ազատության սահմանափակումներին եւ հանրապետության իշխանությունը հանձնել Վրաստանի խորհրդարանին, անցկացնել համընդհանուր հանրաքվե, որի ժամանակ ժողովուրդը ինքը կգտնի իր ուղին եւ իր առաջնորդին:

Իսկ մինչ այդ Թամիլան աղավիճում է Աստծուն եւ աղոթում վրաց ժողովրդի խաղաղության համար:

Յակոբ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Ուկրաինան դահանջում է Սեւծովյան նավատորմի գրեթե ամբողջ կազմը

Երեկ Մոսկվայում բանակցություններ սկսվեցին Ուկրաինայի եւ Ռուսաստանի ռազմական փորձագետների միջեւ: Ուկրաինայի պատվիրակությունը գլխավորում է հանրապետության պաշտպանության նախարարի առաջին տեղակալ, գեներալ-լեյտենանտ Իվան Բիժանը, որը լիազորված է բանակցել բոլոր ռազմաքաղաքական հարցերով, Կիեւում հունվարի 11-ին ստորագրված կոմյունիկեի սահմաններում:

Մոսկվայում Ուկրաինայի լիազոր ներկայացուցչի տեղակալ Վիկտոր Լիսիցկու կարծիքով, Սեւծովյան նավատորմը պետք է անբաժան մնա: Սակայն նրա ղեկավարումը պետք է իրագործվի Կիեւի միջոցով: Վ. Լիսիցկին գտնում է, որ այդ կապակցությամբ նպատակահարմար է վերաքննարկել նաեւ նավատորմի օպերատիվ-ստրատեգիական խնդիրները:

Սակայն, ինչպես հայտնի դարձավ «ԻՖ»-ին, ուկրաինական կողմը պնդում է, որ իրեն հանձնվի Սեւծովյան նավատորմի գրեթե ամբողջ կազմը, բացի ծանր նավերից եւ սուզանավերից, որոնք կարող են կրել միջուկային զենքը: Նրանց կարծիքով, նավատորմում ստրատեգիական միջուկային հրթիռներ ունեցող նավերի բացակայությունը նշանակում է, որ այն չի կարող կոչվել ստրատեգիական եւ մտնել ԱՊՀ-ի ստրատեգիական ուժերի կազմի մեջ, որոնք ենթարկվում են միացյալ հրամանատարությանը:

Ռուսաստանյան փորձագետների եւ ԱՊՀ-ի զինված ուժերի հրամանատարության տեսակետով, Ուկրաինայի սահմանի եւ տնտեսական գոտու հսկողության խնդիրները կարող են իրագործվել թեթեւ ռազմանավակների, պահակային նավերի եւ թեթեւ հակասուզանավային ինքնաթիռների եւ ուղղաթիռների միջոցով: Սեւծովյան նավատորմի նավերը Միջերկրական ծովում կատարում են օպերատիվ-ստրատեգիական խնդիրներ: Բացի այդ, նավատորմի նավերի կեսից ավելին կարող է կրել հրթիռա-միջուկային զենք:

Սեւծովյան նավատորմը կազմող 300 ռազմական միավորներից 65-ը խոշոր վերջին նավեր են (ուղղաթիռակիրներ, հրթիռային հածանավեր, մեծ հակասուզանավային նավեր), 21-ը՝ ոչ միջուկային ուժասարքավորումներ ունեցող սուզանավեր, որոնց մի մասը զինված է թեւավոր հրթիռներով: Առկա է նաեւ ավիացիայի 200 միավոր: Նշված ուժերի արժեքը փորձագետների գնահատականով կազմում է մոտ 80 միլիարդ դոլլար:

Միեւնույն ժամանակ, ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ին պաշտպանության նախարարությունում, տակտիկական միջուկային զենքը հանվում է ոչ միայն Ուկրաինայի, այլ նաեւ Բելառուսի տարածքից: Այդ գործընթացը պետք է ավարտվի մինչեւ 1992 թ. հուլիսի 1-ը: Այլ պետությունների տարածքում տակտիկական միջուկային զինամթերք չկա:

Ինչ վերաբերում է Ուկրաինայի տարածքում գտնվող ստրատեգիական միջուկային զենքին, ապա Մինսկում կնքված համաձայնագրի համաձայն այն պետք է կազմացրվի մինչեւ 1994 թ. վերջը: Իսկ Բելառուսի եւ Ղազախստանի տարածքից այն կհեռացվի ստրատեգիական հարձակողական սպառազինությունների կրճատման եւ սահմանափակման մասին խորհրդա-ամերիկյան պայմանագրի իրագործման սահմաններում: Այդ պայմանագրի վավերացումից հետո նախատեսվում է 7 տարվա ընթացքում կրճատել նախկին ԽՍՀՄ ստրատեգիական միջուկային զինանոցը մինչեւ հազար միջուկային մարտագլխիկների: Սակայն հետագայում որոշում ընդունվեց միակողմանի կրճատել այն մինչեւ 5 հազարի: ■

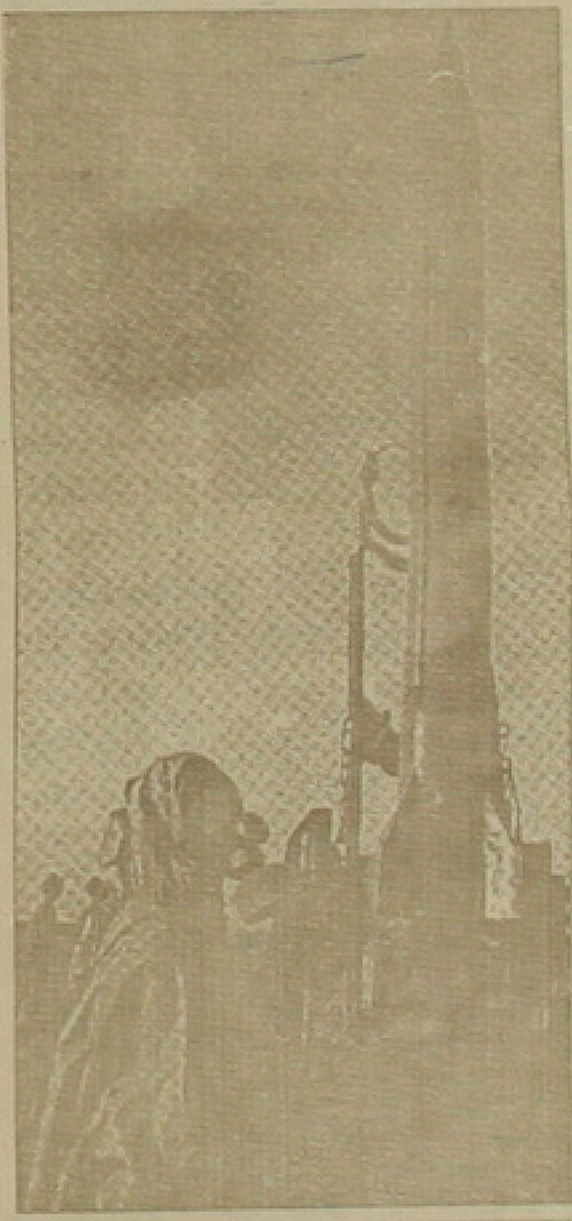

Ղազախստանը կողմ է միացյալ զինված ուժերին

Ղազախստանի նախագահ Նուրսուլթան Նազարբաեւի եւ ԱՊՀ-ի զինված ուժերի գլխավոր հրամանատար Եվգենի Շապոշնիկովի հայացքները համընկնում են հանրապետության զինված ուժերի ապագայի հետ առնչվող սկզբունքային հարցերի վերաբերյալ, հաղորդեց Ալմա Աթայում «ԻՖ»-ի թղթակիցը: Մարշալ Շապոշնիկովի հետ երեկ ունեցած զրույցից հետո Ղազախստանի ղեկավարը հայտարարեց, որ Ղազախստանը հանդես է գալիս ԱՊՀ-ի երկրների միացյալ բանակը պահպանելու կողմ: Նախագահը նշեց, որ *«դժվար է պատկերել Ուկրաինայի դիրքորոշումը»* եւ ավելացրեց, որ *«մեր բանակը կլինի միացյալ, սակայն կրկնակի ենթակայության տակ»*: Ղազախստանի տարածքում կպահպանվի միջուկային զենքը, հաստատեց Նազարբաեւը, սակայն դրա հետ մեկտեղ հանրապետությունը կմասնակցի զինաթափման հետ կապված բոլոր գործընթացներին:

Նույն օրը Ղազախստանի նախագահը ընդունեց ԱՄՆ-ի պետքարտուղարի անձնական ներկայացուցիչ Ռոբերտ Ֆաուլերին: Հանդիպումից հետո ամերիկացի դիվանագետը հայտարարեց, որ ԱՄՆ-ն Ղազախստանին կտրամադրի առեւտրի առավել բարենպաստ ռեժիմ: Պաշտոնապես այդ հարցը կլուծվի այս տարվա կեսին Նազարբաեւի ԱՄՆ կատարելիք այցի ժամանակ: ■

Սիգուան հնարավոր է համարում մտնել ԱՊՀ

Վրաստանի արտաքին գործերի նախարարությունը հայտարարել է, թե Անկախ պետությունների համագործության մեջ մտնելու Վրաստանի հանրապետության հնարավորության հարցը կքննարկի կառավարության նոր կազմը, որը ենթադրվում է կազմավորել այս տարվա ապրիլին: Մինչ այդ ԱՊՀ-ի հետ շփումները կկրեն խորհրդակցական բնույթ: Վրաստանի ԱՊՀ-ի մեջ մտնելու հնարավորության մասին օրերս հայտարարել է նաեւ հանրապետության ժամանակավոր կառավարության ղեկավար Թենգիզ Սիգուան:

Մինչդեռ Զվիադ Գամսախուրդիան եւ նրան ուղեկցող անձնակազմը շարունակում են իջեւանել Հայաստանում, իսկ նրա հետ փախուստի դիմած Վրաստանի Գերագույն խորհրդի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի նախագահ Մեդեա Թուշմալիշվիլին մեկնել է Փարիզ եւ փորձում է կապեր հաստատել Ֆրանսիական կառավարության ներկայացուցիչների հետ:

Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը վրացական պատվիրակության անդամների հետ հունվարի 13-ին կայացած հանդիպման ժամանակ նշել է, որ Գամսախուրդիայի վերադարձը Վրաստան կամ Չեչնիա բացառվում է: Սակայն, եթե մի այլ երկիր ցանկություն հայտնի նրան ընդունել, ապա հայկական կողմը դրան չի խոչընդոտի: Բացի այդ, կբացառվի նաեւ նրա կողմից բանկարժեք իրերի եւ դրամի փոխադրումը, որովհետեւ նա կստուգվի մաքսատանը: Ինչպես երեկ հաղորդեց «Սնարք» գործակալությունը, հունվարի 24-ին Հայաստանի նախագահի ազգային անվտանգության գծով խորհրդական Աշոտ Մանուչարյանը հանդիպել է Վրաստանի նախագահ Զ. Գամսախուրդիային, որի ընթացքում քննարկվել են վերջինիս հանրապետության տարածքում մնալու հարցերը: ■

Միջինարեւելյան խաղաղության խոսակցությունները շարունակվում են Իսրայելի համար դժվար պայմաններում

Երեկ Վաշինգտոնում շարունակվեցին Միջին Արեւելքում խաղաղություն հաստատելու ձգտող բանակցությունները արաբական եւ իսրայելյան պատվիրակությունների միջեւ: Օրվա երկրորդ կեսին առանձին նիստ տեղի ունեցավ իսրայելյան եւ պաղեստինյան կողմերի միջեւ եւ նույնհետայն քաղաքական փոքրիկ պատահեց Իսրայելում, որտեղ տեղեկություն էին ստացել, որ իրենց ներկայացուցիչները բանակցության սեղանի վրա էին դրել պաղեստինցիներին ինքնավարություն խոստացող մի նախագիծ:

Աջակողմյան երկու փոքր կուսակցություններ, որոնք նախարարներ ունեն իսրայելյան կաբինետում, իսկույն սպառնացին այդ տեղեկության հաստատման դեպքում դուրս գալ կառավարությունից, այդպիսով կանխավ ընտրությունների մղելով երկիրը: Ինչպես հայտնի է, Իսրայելում հատկապես աջակողմյան-կրոնական կուսակցությունները դեմ են պաղեստինցիներին որեւէ ձեւի ինքնավարություն շնորհելու գաղափարին: ■

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

Եւրոպական եւ հատկապես բրիտանական ֆինանսական շրջանակներում մեծ իրարանցում է. Bank of Credit and Interest դրամատունը սնանկացել է: Այս մասին երեկ պաշտոնապես հայտարարվեց բրիտանական համապատասխան իշխանության կողմից, որ անուղղի հանեց դրամատան ունեցվածքները: Ինչպես կարելի է ենթադրել, խիստ անհանգստացած են մանավանդ նրանք, ովքեր գումարներ եւ ավանդներ ունեն այդ դրամատանը: Նրանցից շատերը երեկ բողոքի ցույց կազմակերպեցին դրամատան շենքի առաջ, Լոնդոնում, պահանջելով հատուցել իրենց:

ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերը, թվով 15 հազար, սկսեցին մուտք գործել Հարավսլավիա, նախապես այստեղ կայացած համաձայնությամբ: 18 երկրների պատկանող խաղաղապահ այդ ուժերից շուրջ 10 հազարը տեղակայվելու են Խորվաթիայի տարբեր շրջաններում եւ հատկապես այն վայրերում, որտեղ սերբ փոքրամասնությունը մտավախություն է հայտնում խորվաթների կողմից ճնշման եւ հալածանքի ենթարկվելու հնարավորությամբ:

Ալժիրը չեղյալ հայտարարեց ընտրությունները, բացահայտորեն ցանկանալով հարվածել արմատականներին: Բանակի կողմից պաշտպանվող կառավարությունը, ըստ երեւույթին ցանկանալով արգելակել իսլամ արմատականների ժողովրդավարական միջոցներով իշխանության հասնելը, հայտարարեց խորհրդարանական երկրորդ փուլի ընտրությունների անցկացման մասին: Արմատականները առաջին փուլի ընտրություններում ծավալուն հաջողությունների էին հասել: Երկրորդ փուլի ընտրությունների անցկացման մասին որոշումը հրապարակվեց նախագահ Ալի Բենջեդիդի անակնկալ հրաժարականից հետո, երբ մայրաքաղաք Ալժիրում հայտնվեցին տանկերը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Կարելի է ասել, որ Զորագյուղ ազգագրական թաղամասի կառուցման գաղափարը ծնվեց հուշարձանների պահպանության վարչությունում: Ակունքների մոտ կանգնած էին ճարտարապետներ Թելման Գեւորգյանը եւ ժողովրդական նկարիչ Գրիգոր Խանջյանը: Հետագայում նրանց միացան

կանգնեցնել Զորագյուղի վերականգնումը: Օրինակ, 1989-ին լանջի երկրաբանական անհիմն ու ձգձգված հետազոտության արդյունքը մի տարով շինարարության կանգեցումն էր: Ու սրա ամենացավալի հետեւանքն էլ այն եղավ, որ Փարաջանովի կենդանության օրոք չհաջողվեց ավարտվել նրա տուն-թանգարանը: Այ-

Զորագյուղը կդառնա՞ Երեւանի պատմության կենդանի թանգարան

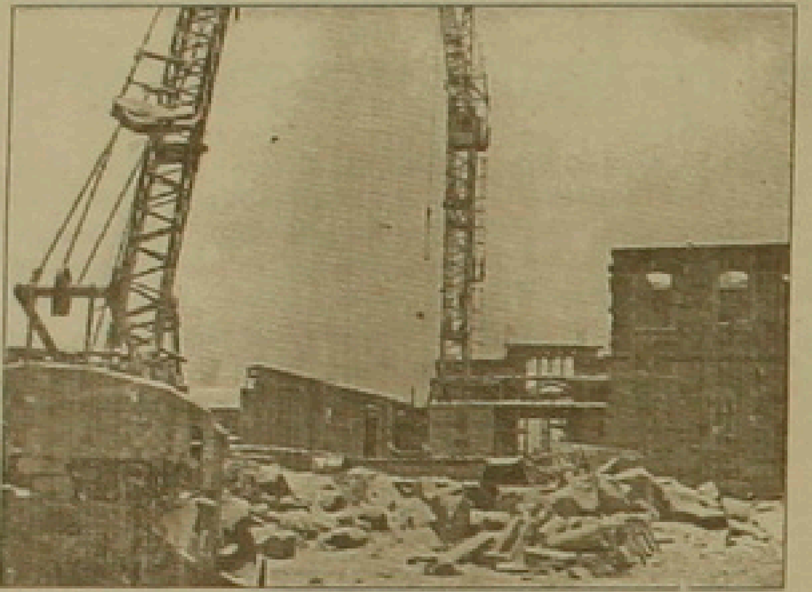

մի խումբ երիտասարդ ճարտարապետներ՝ Էդուարդ Ֆրանգուլյանը, Հարություն Վարդանյանը, Արշակ Ղազարյանը եւ այլք:

Զորագյուղի կառուցման հիմնական նպատակն էր վերստեղծել Երեւանի պատմաճարտարապետական այն միջավայրը, որ հատուկ էր քաղաքին ու մասնավորապես Զորագյուղ թաղամասին 19-րդ դարից մինչեւ 20-րդ դարի սկիզբն ընկած ժամանակաշրջանում: Միեւնույն ժամանակ, հեղինակային խումբն իրեն իրավունք վերապահեց վերստեղծել միայն առավել արժեքավոր տները, ասենք, ունեւորների կողմից կառուցվածները: Արխիվային հետազոտական մեծ աշխատանք կատարվեց, տեղաբնակների պատմությունների, լուսանկարների օգնությամբ վերականգնվեց Զորագյուղի հիմնական պատկերը, կառուցվածքը: Բայց Զորագյուղը չպետք է դառնար քաղաքի առօրյայից կտրված մի հերթական թանգարան կամ միայն զբոսաշրջիկների համար նախատեսված ցուցադրավայր: Այստեղ պետք է գործեին կաշեգործի, բրուտի, դարբնի, փայտագործի, արծաթագործի, խեցեգործի, գորգագործի, մանրանկարչի, թիթեղագործ դրվագողի եւ ատաղձագործի տուն-արհեստանոցները: Այստեղ պետք է ավանդական, անգամ մոռացված ճաշատեսակներ ու ըմպելիքներ պատրաստող տուն-համտեսարաններ գործեին: Զորագյուղի ու քաղաքի կարիքների համար պետք է օգտագործվեին ջրաղացը, դինգը, ձիթհանը, ներկատունն ու բնական ներկերի ստացման արհեստանոց-թանգարանը: Զորագյուղն իր ձիանոցը, կառքերի կայանատունն էր ունենալու: Ազգային երգ ու պարի, ավանդական բոլոր հնարավոր ծեսերի, տոնախմբությունների վայր կարող էր դառնալ Զորագյուղը: Գործելու էին նաեւ հանգստի համալիրներ, հյուրատներ, ստեղծագործական տներ, ստվերների թատրոնը, տարազի պատրաստման տունը եւ այլն:

Այս ամենի մասին կարելի՞ է անցյալ ժամանակով խոսել՝ որպես հրաշալի, բայց չիրագործված մի նախագծի: Ըստ երեւույթին, այո՛, որովհետեւ 1983-ից սկսված աշխատանքների արդյունքն այժմ ավարտված 3-4 տներն են, որոնցից մեկը գործում է որպես խիստ թանկարժեք մի պանդոկ, մյուսը, որ էլի նախատեսված էր որպես ուտեստների համտեսարան, այսօր անհասկանալիորեն դարձել է... դրամատուն (բանկ): Քչերը երեւի գիտեն, որ վերջապես բացված Փարաջանովի տուն-թանգարանը կիսակառույց է՝ չկան հիմնական պատշգամբները, ծածկերը: Մեկ այլ կիսակառույց՝ համաքաղաքային հարսանյաց տունը, արդեն հանձնված է Արարատյան թեմի առաջնորդարանին...

Այսօր Զորագյուղի նախագծումը, շինարարությունն ամբողջովին դադարեցված է...

Արշակ ՂԱԶԱՐՅԱՆ. Նախագծի գլխավոր ճարտարապետ

Երեւանում բազմաթիվ պատմաճարտարապետական արժեքներ են ոչնչացվել ու ոչնչացվում: Մենք համարյա չունենք ամբողջական հուշարձանային գոտի: 3000-ամյա քաղաքը չունի պատմական որեւէ ամբողջական միջավայր-հուշարձան: Կենտրոնի բնակչությունը ցրվում է ծայրամասերով, մշակութային շերտը ոչնչացվում է, եւ այդ արժեքների կրողները, ավանդույթները անհետանում են: Զորագյուղի հեղինակային խումբն էլ է հուշարձանների քանդման խոչընդոտներ ստեղծել, խիստ գործուն մասնակցություն ունեցել քաղաքի պատմական կենտրոնը՝ ոչնչացնելու միտող Հյուսիսային պողոտայի, Լենինի թանգարանի, ռուսական թատրոնի, Բարեկամության տան շրջանցման գործում: Հավանաբար, ինչ-որ կերպ վնասեցինք տարբեր մարդկանց, հարաբերությունները փչացան: Եւ՝ այդ գործունեությունը անձնական դիտելով՝ ուզում էին

նինչ, բազմաթիվ անգամներ գալիս այստեղ եւ ուղղակի երեխայի պես հուզվում էր, որ հայրենիքն իրեն ապրելու համար նման տուն է հատկացրել եւ անգամ ասում էր, որ ամբողջ ինքն է ձեւավորելու՝ իր ձեռքով: Սա ազգի համար մնայուն արժեք կլիներ եւ թանգարանն ավելի կարժեքավորվեր, եթե Փարաջանովը գոնե մի ամիս այնտեղ ապրած լիներ: Իսկ սրա կոնկրետ մեղավորները դեռ կան ու գործում են՝ ճարտարապետության ու քաղաքաշինության գլխավոր վարչության այն ժամանակվա ղեկավարն է, որ հիմա գլխավորում է հանրապետության քաղաքաշինության ինստիտուտը:

Մենք չունեինք ֆինանսավորման դժվարություններ, քանի որ Զորագյուղ թաղամասով տարբեր կազմակերպություններ ու անհատ գործարար մարդիկ էին հետաքրքրվում: Բայց նրանց առաջարկների ձեւակերպումը երկարաձգվում էր, մնում անորոշության մեջ: Պայմաններ չէին մշակվում, կարգավորվում, փոխշահավետ համագործակցություն, շահագրգռվածություն չկար, ու շատ-շատերն ուղղակի հիասթափվեցին ու հեռացան: Քաղաքում խնդիրներն այնքան բազմաթիվ են, որ մեր պատվիրատուն՝ ճարտարապետության ու քաղաքաշինության գլխավոր վարչությունը բնականոն կերպով չի կարող հասցնել այս ամենը կազմակերպել, վերահսկել, ի վերջո՝ շահագործել: Սրա եւս մի օրինակը Զորագյուղի կոմունիկացիոն՝ ջրամատակարարման, կոյուղու, էլեկտրամատակարարման եւ այլ հարցերի լուծումն էր: Պատվեր էր տված «Երեւաննախագիծ» ինստիտուտի «Պիկետ» կոոպերատիվին: Եւ կրկին պատվիրատուի անտարբերության, ոչ սրտացավ վերաբերմունքի կամ էլ «բազմազբաղության» հետեւանքով արդեն երրորդ տարին այս պատվերը չի կատարվում: Զորագյուղի հեղինակային խումբը ոչ մի կերպ չի կարողանում ներազդել (ինչպես գործնական ոչ մի ազդեցություն չենք կարողանում ունենալ, երբ շահագործման հանձնելուց հետո աղավաղվում է շենքի գործառույթի նախնական մտահղացումը, ճարտարապետական տեսքը): Մեզ խախտվել են բոլոր ժամկետային ցուցանիշները, չեն պահպանվել որակի պահանջները, այսօր Զորագյուղը նախագծող խումբն անգամ նախագծումը կազմակերպելու համար տարածք չունի...

Մեր խորին համոզմամբ, ստեղծված իրավիճակից ելքը, որ դեռ 1985-ից է առաջարկվում, «Զորագյուղ» թաղամասի տնօրինության ստեղծումն է, որին կից կգործի գիտական, գեղարվեստական խորհուրդը եւ քաղաքային իշխանություններին կօգնի լուծելու հատկացումների հարցերը: Այս տնօրինությանը պետք է հնարավորություն տրվի բանիմացորեն կազմակերպելու նախագծումը, շինարարությունն ու շահագործումը: Պետք է հնարավորություն տրվի ինքնուրույն գործարար հարաբերություններ հաստատելու եւ թաղամասի իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցներ կուտակելու: Զորագյուղի խնդրի այս լուծումը առանց փաստարկման՝ չի ընդունվել: Ավելի շուտ, միակ «լուրջ» փաստարկը, որ մինչ այժմ ներկայացվել է, այն է, որ այդպիսի ինքնուրույն մարմնի ստեղծումը... կարող է ավելի դանդաղեցնել աշխատանքները...

Մկրտիչ ՄԻՆԱՍՅԱՆ. Քաղխորհրդի ճարտարապետության եւ քաղաքաշինության գլխավոր վարչության պետ, Երեւանի գլխավոր ճարտարապետ

– Զորագյուղի վերականգնման աշխատանքները իսկայական գումարներ են պահանջում, որոնք այսօր Երեւանը չունի, ու մեր վարչությունը չի կարող այլեւս ազգագրական թաղամասի պատվիրատուն լինել: Կարծում եմ, շատ պարզ է, որ հանրապետության ներկա իրավիճակում, երբ անգամ բնակարանային շինարարությունն է դադարեցված, անիմաստ են Զորագյուղի վերաբերյալ խոսակցությունները: Այո՛, շատ հույսեր ունեինք Զորագյուղի կապակցությամբ, բայց դրանք միայն հույսեր էլ մնում են: Ոչ ոք ֆինանսավորման որեւէ գործնական առաջարկությամբ այստեղ չի մտել:

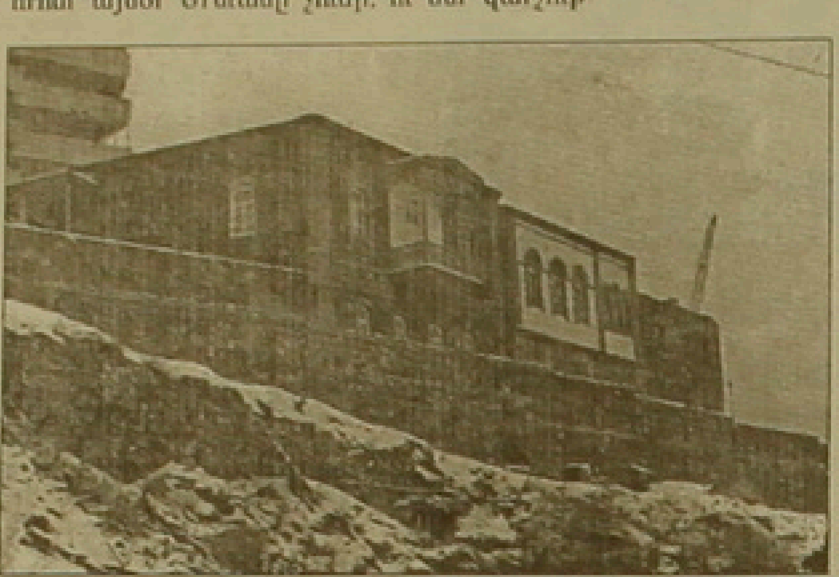

Միգուցե նախկինում տնօրինության ստեղծմամբ կլուծվեին Զորագյուղի շատ հարցեր: Բայց չէ՞ որ կոմունիկացիոն եւ այլ խնդիրներ էլ կան, որոնք ճարտարապետական հսկողությունից վեր են:

Ինչպե՞ս պիտի Զորագյուղի նախագիծը կրկին կյանքի կոչվի, երկրորդ շնչառություն հաղորդվի: Առանձին հզոր կազմակերպություններ, որոնք ֆինանսավորման նման հնարավորություններ ունեն, կարող էին Զորագյուղի որոշ հատվածների պատասխանատվությունն իրենց վրա վերցնել՝ վարձակալման, օգտագործման եւ նույնիսկ սեփականաշնորհման իրավունքով: Մեր հսկողությունը միայն պետք է վերաբերի նրան, որ թաղամասի կոլորիտը, շենքերի ճարտարապետական դեմքը, գործառույթը չփոխվի: Ուրիշ ելք չենք տեսնում:

Ուրեմն, ինչպես պարզվեց, Զորագյուղի շինարարության կանգնեցման պատճառը միայն շինանյութերի բացակայությունը չէ: Ի դեպ, ինչպես պնդում են հեղինակային խմբի անդամները, այստեղ օգտագործվող հիմնական շինանյութերը՝ քարի տվյալ տեսակն ու փայտը, չեն օգտագործվում բնակարանային շինարարության համար, իսկ ցեմենտը, գաջը եւ այլ նյութերը այնպիսի քանակությամբ են օգտագործվում, որ ամբողջ Զորագյուղի համար նախատեսվածը մի քանի բնակելի շենքի միայն կհերիքի: Իսկ եթե հաշվի առնենք Զորագյուղի մշակութային, պատմաճարտարապետական նշանակությունը ու նույնիսկ (ինչու ո՞չ) շահութաբերությունը...

Ուրեմն պատճառը միայն շահագրգռված պատվիրատուի բացակայությու՞նն է: Այս կապակցությամբ մտահոգիչ է, թե արդյոք ֆինանսավորման հնարավորություն ունեցող «հզորներին» Զորագյուղի տները սեփականաշնորհելը չի՞ նշանակի, որ մենք էլի ազգագրական թաղամաս չենք ունենա, այլ պանդոկների, կոմիսիոնների, կոոպերատիվների եւ այլ եկամտաբեր հաստատությունների եւս մի թաղամաս կլինի Երեւանում...

Ու Զորագյուղի օրինակից բխող ամենացավալի եզրակացությունն այն է, որ այժմյան, անցողիկ արժեքներին հետամուտ, չի փոխվել պատմական միջավայրի, հուշարձանների պահպանության ու վերականգնման ընդհանուր ամբողջ քաղաքականությունն ու վերաբերմունքը...

ԱՆՆԱ ԻՍՐԱՅԵԼՅԱՆ

Ֆրանսիան օգնում է Եւրախորհրդարանի որոշումով

Ֆրանսիական թերթերը վաղո՛ց հաղորդել էին, թե Եւրախորհրդարանը որոշել է Խ. Միության սննդամթերքի օգնության ֆոնդից առանձնացնել «հատուկ Հայաստանի համար կաթի փոշի» (տես «Ազգ», թիվ 82), որը շարունակվում է բեռնատարներով Հայաստան հասնել:

Փարիզից մեր ստացած տեղեկությունների համաձայն, Եւրախորհրդարանը որոշեց այս անգամ նախկին Խորհրդային Միության այժմ անկախացած որոշ հանրապետություններին, ներառյալ Հայաստանին, «շտապ օգնության դեղորայքի» օգնություններ կատարել:

Հունվարի 5-ին Մոսկվայից Երեւան հասան Ֆարմասի Սան Ֆրոնտիեր (դեղագործ առանց սահմանի) միջազգային կազմակերպության երեք պատասխանատուներ, որոնցից երկուսը կին (մեկը մեր հայրենակիցը), մեկն էլ տղամարդ էր: «Արմենիա» հյուրանոցում հանդիպեցինք նրանց այցելության առաքելության մանրամասներին ծանոթանալու նպատակով:

«Եւրախորհրդարանի որոշման կատարումը վստահվեց ՖՍՖ-ին, որպեսզի մեր կազմակերպությունը Եւրոխորհրդարանի օգնությունը հասցնի Ռուսաստանին, Ուկրաինային, Բելառուսին, Լիտվային, Լատվիային, Էստոնիային եւ Հայաստանին,- ասաց ֆրանսուհի տիկ. Մոնիկ Վիյեյարը:- Մենք ստանձնեցինք մի երկրորդ պարտավորություն եւս. վերոհիշյալ հանրապետություններում շատ բծախնդրորեն պրպտումներ կատարել՝ ճշգրտորեն իմանալու համար այստեղի դեղորայքի պահանջները, որպեսզի հետո, ըստ այդմ, Եւրախորհրդարանը պատրաստի օգնության ճիշտ քանակությունը: Քանի որ այս անգամվա օգնությունը բոլոր նշված հանրապետություններին, այդ թվում նաեւ Հայաստանին, պարզապես խորհրդանշական է, ըստ պահանջի քանակը պիտի հասնի մեր տեղեկագիրը պատրաստելուց հետո»:

Նրանք ցույց տվեցին Եւրախորհրդարանի օգնության ցանկը հանրապետություններին, ըստ որի Ռուսաստանը կստանա 43, Ուկրաինան՝ 15, Բելառուսը՝ 7, Լիտվան, Լատվիան, Էստոնիան եւ Հայաստանը՝ 5-ական ծրարներ:

Ամեն մի ծրարում գտնվում են հատկապես երեխաների համար դեղորայք, կաթ եւ շտապ օգնության համար անհրաժեշտ բժշկական իրեր: Օգնության ընդհանուր գումարը բոլոր հանրապետություններին ընդամենը կազմում է 900.480 էկյու, որը Եւրահամայնքի 1999-ին վերջնականապես շրջանառության անցկացնելիք դրամն է, իսկ այժմ Եւրոպայում միայն հաշիվները արվում են դրանով:

Սա իսկապես բացարձակ «խորհրդանշական» չափ է, ինչպես ասում է ՖՍՖ-ի ֆրանսուհի ներկայացուցիչը, քանի որ եթե հաշվենք, որ 1 էկյուն հավասար է 1.30 ամերիկյան դոլարի, Հայաստան հասնող 5 ծրարների արժեքը հազիվ հասնում է 600 ամերիկյան դոլարի: Սակայն, իսկական օգնությունը դեռ առջեւում է:

«Ճիշտ այս պատճառով է, որ,- ավելացրեց տիկ. Սիդա Մարույանը, որը բնիկ լիբանանահայ է եւ այժմ Բելգիայում է ապրում,- մեր եկած օրվանից մեկնում ենք Հայաստանի առանց բացառության բոլոր քաղաքները, գյուղերը, շրջանները եւ մանրամասն քննում, դեղորայքի եւ առողջական ընդհանուր պահանջները»: Տիկին Մարույանն ասաց, որ իրենք խոսում են թե՛ ժողովրդի, թե՛ հիվանդանոցների գլխավոր բժիշկների եւ տնօրենների հետ, ճշմարիտ պատկերացում ունենալու համար պահանջների մասին:

«Այստեղի մեր շփումներից արդեն զգացինք Հայաստանի նոր վարչակարգի որդեգրած մտածելակերպը եւ աշխատանքի ձեւը, որը, կարող ենք ասել, լրիվ տարբերվում է նախկին վարչակարգից», ասում է բելգիացի պրն. Ֆրանս Լիմանը:

Պրն. Լիմանը, ավելի մանրամասնելով ասածները, ավելացրեց, թե **«Ձեր նոր առողջապահության նախարարը, որը հոյակապ մարդ եւ բժիշկ է, կարողացել է նաեւ կազմակերպչական աշխատանքների մեջ էլ ցուցաբերել իր շնորհները: Առողջապահության նախարարությունում ականատես եղանք, թե նախկին մտածելակերպն ինչպես է փոխվում: Նախկինում, ինչ Հայաստանի առողջապահության նախարարը որոշում էր՝ շրջանի ու քաղաքի հիվանդանոցների բժշկապետները անխոս կատարում էին: Իսկ հիմա, նախարար պրն. Բաբլոյանը հնարավորություն է տվել նրանց խոսելու առանց բարդույթների, առանց իրականությունը թաքցնելու, առանց խաբելու: Առաջներում շատերը սուտ տվյալներ էին տալիս մեզնից ավելի շատ քանակությամբ օգնություն ստանալու նպատակով: Իսկ հիմա այլ տրամադրություն ստացանք. օդանավից իջանք եւ ուղիղ գնացինք նախարարություն առաջին ժողովն անելու: Ահա Բաբլոյանի ճշտապահությունը»:**

Պրն. Լիմանը երկրորդ, տիկ. Վիյեյարը երրորդ, իսկ տիկ. Մարույանը չորրորդ անգամ են գալիս Հայաստան:

ՌԱՖՖԻ ՀԵՐՍՈՆ ԱՐԱՔՍ

digitised by A.R.A.R.@

«Հայլուր»ի շուրջ տտտվող դամոկլյան սուրերի կամ անորոշ լուրերի մասին

Ինչպես արդեն հայտնի է ընթերցողներին եւ հանրապետության հեռուստադիտողների մեծամասնությանը, Հայաստանի հեռուստատեսության ծրագրերում գործող ոչ պետական, այլընտրական լրատվական ծառայությունների միակ ներկայացուցիչ «Հայլուր» հեռուստալրատվական ծրագրի աշխատողներին հաջողվել էր վրդովեցնել հասարակական կարծիքը:

Նրանք վրդովեցրել էին նաեւ հանրապետության ականավոր դեմքերից մեկին՝ ՀՀՇ-ի վարչության նախագահի եւ հանրապետության նախագահի ներկայացուցիչ ու սոցիալական հարցերի գծով խորհրդատու պրն. Վանո Սիրադեղյանին:

«Սենսացիայի սիրահար տղաները», ասում էր մեր թերթը հունվարի 8-ին *կարողացան նոր տարվա գիշերը եւ հաջորդող օրերին ի վերջո դառնալ խմբակցությունների գլխավոր առանցք»:*

Խոսքն այն հաղորդման մասին էր, ինչը «Հայլուր»ի աշխատողները նոր տարվա գիշերը *«կես լուրջ, կես կատակ»,* հրամցրել էին հեռուստադիտողներին: Ծրագրում ներկայացվում էր Մոսկվայում օգոստոսյան *դուռչի* հայկական մի տարբերակ, որի կատակ լինելը հայտնի էր դառնում հաղորդումը դիտելուց երկու-երեք րոպե հետո: Սա ծրագրի արտաքին տեսքը, կատակի մասն էր: Իսկ մեր *«ժողովրդի մեծամասնությունը, ականջն օրհասական Արցախին դրած եւ աչքը մեր մանուկ պետության դժվարին գործերին», «մի ճիչ էլ դժվարամար օդից-բանից զգած»,* համբերություն եւ ուշադրություն չէր կարողացել ցուցաբերել, որտեղից հասկանար, թե եղածը *«կատակ»* էր: Այդ պատճառով էր, որ ժողովրդի մի մասը, թողնելով իր ամանորյա խընջույքը, խուճապի էր մատնվել, սրտնեղել եւ նույնիսկ փորձ էր հղել ՀՀՇ-ի շենքի առաջ իր զայրույթն ու բողոքը հայտնելու:

Հաղորդման մասնակիցներին կարելի էր անկեղծորեն շնորհավորել իրենց ցուցաբերած «դերասանական վարպետության» համար:

Գուցե թե նրանք նվազ դերասանական վարպետություն ցուցաբերեին, նվազ «խաղալ»ով վարեին հաղորդումը, այսքան աղմուկ-աղաղակ չբարձրանար:

Գուցե:

Վանո Սիրադեղյանի հաջորդ օրվա ելույթը կարծես հաստատում էր «Հայլուր»ի տղաների ենթատեքստով ասված այն մտքերը, թե Հայաստանում էլ, ինչու՞ չէ, «դուռչը» հնարավոր է:

Կարճ ասած, հանրապետությունում շատերին վախ էր պատճառել, թե *«Հայլուր»ի դուռչը»,* թե հավասարապես *«Վանո Սիրադեղյանի շունչը»:*

Օրեր են անցնում, եւ «Հայլուր»ը երբեք դուրս չի գալիս: Ըստ մեզ հասած հավաստի տեղեկությունների, հունվարի 3-ին հեռուստառադիոպետկոմի նախագահ Սամվել Գեւորգյանը «տղաներին» խոսացել էր հունվարի 7-ից հաղորդումները շարունակել: Ավելին, հունվարի 6-ի երեկոյան, հեռուստատեսության հաջորդ օրվա ծրագրերի հայտարարության մեջ ասվեց, թե «Հայլուր»ը երեկ դուրս պիտի գա հեռուստալ օրը իր ավանդական ժամին: Ամսու 7-ին մինչեւ ժամը 20-ը, պրն. Սամվել Գեւորգյանը հեռուստալրատվական այս ծառայության աշխատողներին հավաստիացնում էր, թե նրանք ժամը 23-ին եթեր դուրս կգան:

... Եւ հանկարծ ժամը 20-ին Սամվել Գեւորգյանը «Հայլուր»ի տնօրեն Ալեքսան Հարությունյանին զանգահարելով *«հաղորդում է ժողովրդի կարծիքը»,* թե *«ժողովուրդը չի ուզում, որ դուք եթեր դուրս գաք, քանի որ ազգին տանում եք փորձանքի»:*

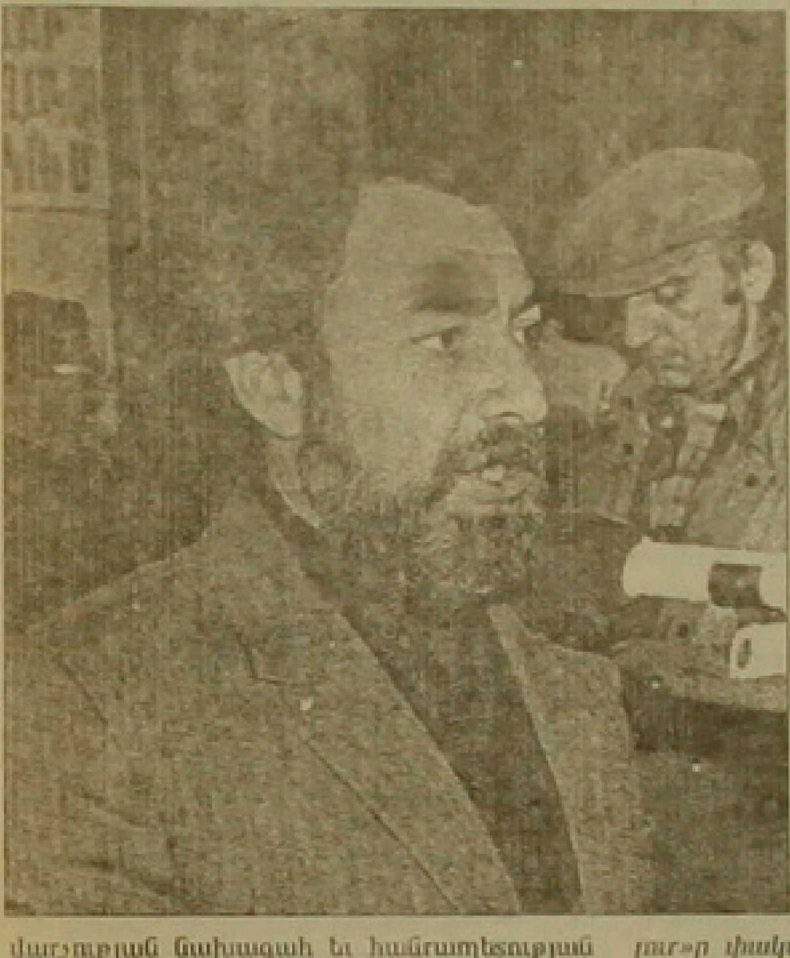

20-րդ դարում Հայաստանի հանրապետության ձեռք բերած այս ցեխեցուցիչ արագության առաջ գլխարկ կարելի է հանել, այսքան արագ, մեկ ժամվա մեջ հանրային կարծիքը շոշափող տեխնիկա «զարգացած արեւմուտքում» անգամ չես գտնի:

«Ժողովրդի կարծիքը» պրն. Սամվել Գեւորգյանից իմացած «Հայլուր»ի պատասխանատուները գնում են ՀՀ ԳԽ մամլո եւ լրատվական մշտական հանձնաժողովի նախագահ պրն. Մերուժան Տեր-Գուլանյանի մոտ: Տեր-Գուլանյանը հրավիրում է նաեւ պրն. Գեւորգյանին, որպեսզի միկընդմիշտ լուծվի այս հարցը: Սակայն հեռուստառադիոպետկոմի նախագահը չի գալիս այս ժամադրությանը: Իսկ պետական նախարար Գրիգոր Արեշյանը, որը զբաղվում է ընդհանրապես հեռուստատեսության, մամուլի եւ լրատվական հարցերով, հունվարի 10-ին ասել է, թե *«Հայլուր»ը փակված չէ, եթե դա արվի, ինձը կըհրաժարվի»:* Հունվարի 11-ին ԳԽ մամուլի հանձնաժողովը որոշում է կայացնում, որպեսզի վերաբացվի «Հայլուր»ը:

Մյուս կողմից, հանրապետության նախագահ պրն. Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը հունվարի 10-ին «Հայլուր»ի տնօրեն Ալեքսան Հարությունյանի հետ ունեցած հանդիպման ժամանակ փորձում էր փաստել, ըստ իրեն՝ Ալեքսան Հարությունյանի, թե «Հայլուր»ը իր դեմ գործող լրատվական ծառայություն է:

Մինչեւ հին տոմարով նոր տարին հունվարի 13-ը, համբերությամբ սպասում էինք, թե այս պատմության վերջը դուրս գա:

Սակայն, այլեւս չհամբերելով, գնացինք պրն. Սամվել Գեւորգյանի մոտ:

Երբ ներկայացանք եւ ասացինք, թե «Հայլուր»ի մասին խոսելու ենք եկել, նա ընդվզումով ասաց. *«Չէ, այլեւս չեմ կարող... հոգնել եմ: Կարծես բան ու գործ չունենք, առավոտից մինչեւ գիշեր «Հայլուր»ի մասին ենք խոսում: Ձանձրացել եմ այլեւս, հավատացեք, մարմինս «Հայլուր»ից ալերգիա է ստանում»:*

«Հայլուր»ի տղաները շատ անպատասխանատու վարվեցին, ասաց նա: *Կարող ե՞ք պատկերացնել, եթե այդ գիշեր իրենց կատարած հիմք թե կատակի պատճառով արյան բախվեր, հանրապետությունում ներքին պատերազմ ծագեր, ես ո՞ւր կլինեի, չգիտեմ ինձ ինչ կանեին»:*

Սամվել Գեւորգյանին հիշեցրեցինք, թե նա դեկտեմբերի 31-ին, ժամը 15-ին նայել էր երեկոյան եթեր դուրս գալիք «Հայլուր»ի հաղորդումը եւ հավանելով այն, զանգահարել էր Ալեքսան Հարությունյանին, նույնիսկ շնորհավորել: Նաեւ, թե *«հեռուծայնով շնորհավորելու ժամանակ իր սենյակում գտնվող առաջին տեղակալ Կարլեն Յալանուզյանը եւ տեղակալ Տիգրան Պասկեւիչյանը նույնպես վկայում են սա»:* Սամվել Գեւորգյանը վրդովվեց. *«Ես այդպիսի բան չեմ ասել, ինչո՞ւ եք սխալ խոսում. ի՞նչ եք ուզում անել, չեմ հասկանում»:* Ուզեցինք իմանալ նաեւ Մերուժան Տեր-Գուլանյանի հրավերը մերժելու պատճառը:

«Ես բացարձակապես պատճառ չունեմ որեւէ մեկից կամ որեւէ բանից փախչելու, ասաց նա: *Ուրեմն, չկարծեք, թե ես փախել եմ նրա մոտ գնալ: Այս հարցում ոչ մեկը ինձ եմ նրա գործերին չի կարող խառնվել: Ես այս կոմիտեի նախագահն եմ եւ միայն ես կարող եմ լուծել հեռուստատեսության ներքին գործերին վերաբերող հարցերը»:*

«Կարծո՞ւմ եք, թե սա պարզապես հեռուստատեսության ներքին հարցն է»:

«Իհարկե, այո»:

Ուզում ենք հիշեցնել Հայաստանի Հանրապետության մամուլի օրենքը, ուր նշված է, թե *«քաղաքացիները եւ կազմակերպությունները, կամ նրանց օրինական ներկայացուցիչները իրավունք ունեն հերքել մամուլի եւ զանգվածային լրատվության մյուս միջոցներով (տվյալ դեպքում հեռուստատեսությամբ) հրապարակված այն տեղեկությունները, որոնք չեն համապատասխանում իրականությանը, կամ հանգեցնում են պատասխանատվության առանց գերազանցելու հերքվող լրատվության ծավալի կրկնակի չափը.* (տվյալ դեպքում «Հայլուր»ը իրավունք ուներ ոչ ավելի, քան 40 րոպեանոց պատասխան պատրաստելու, քանի որ պրն. Սիրադեղյանն օգտագործել էր 20 րոպե):

«Նախ ասեմ, որ նրանց պատասխանելու իրավունք տվել եմ հունվարի 10-ին, սակայն Գամսախուրդիայի հետ կապված հարցազրույցում նրանք իրադրությունն այնպես էին մեկնաբանում, որը հակասում էր մեր հանրապետության հաստատված արտաքին քաղաքականությանը: Հենց դրա համար է, որ այդ օրը նրանց եթեր դուրս գալու հնարավորություն չկարողացանք տալ»: «Դուք նախապես դիտե՞լ էիք Գամսախուրդիայի մասին պատմող ռեպորտաժը»:

«...Իրենք պատմեցին, եւ ես հասկացա, թե ինչն ինչոց է...»:

Մինչդեռ հեռուստատեսության տեխնիկական եւ այլ աշխատողներ վկայում են, թե «Հայլուր»ի պատրաստած *«Գամսախուրդիայի հետ տեսակցություն»* հաղորդման մեջ Գամսախուրդիան «Հայլուր»ի խոսափողով հայկական եւ այլ հեռուստակայանների համար հայտարարություն էր անում: Այն ոչ մի մեկնաբանություն, քաղաքական տեսակետ չէր պարունակում:

Մյուս կողմից, հայկական պետական հեռուստատեսության «պետական» «Լրաբեր» ծրագրում «պետական» լրագրող Կոնստանտին Տեր-Հովհաննիսյանը, որը առավել տեղյակ պետք է լիներ հայկական պետական արտաքին քաղաքականությանը, քան «Հայլուր»ի լրագրողները, հունվարի 10-ին Գամսախուրդիային հարցնում էր. *«Բարոն Գամսախուրդիա, Հայաստանը կարո՞ղ է ձեզ օգնել»,* կամ *«Ի՞նչ էր ուզում այդ զինված ամբոխը»:*

«Գալով Վանո Սիրադեղյանին, շարունակում է Սամվել Գեւորգյանը, *համաձայն չեմ նրա ելույթի հետ: Լավ ելույթ չէր դա: Պատասխանի իրավունքը կտանք նրանց... կարճ ժամանակից»:*

Ինչ վերաբերում է «Հայլուր»ի ճակատագրին՝ *«Կգան, կգան... եթեր դուրս կգան կարճ ժամանակից, իհարկե, երկու հոգի կըպատժվեն ոչ պրոֆեսիոնալ գործունեության համար, մնացածը դուրս պիտի շարունակեն»,* հոգնած վերջացրեց Սամվել Գեւորգյանը:

Պատրաստեց ՐԱՖՖԻ ՅԵՐՄՈՆ ԱՐԱՔՍԸ

Ադրբեջանի գործողությունները այլ կերպ չես անվանի քան, ցեղասպանություն

Յունվարի 13-ին Արցախից Երեւան եկավ ռուսական-սիոնիստական «Իրգուն Սիոնա» («Սիոնի զինվոր») կազմակերպության անդամ, «Կոլ Ցիոն» («Սիոնի ձայն») բյուլետենի թղթակից Իգոր ԲՈՒՐԳԱՆՍԿԻՆ: Ահա թե ինչ պատմեց նա մեր թղթակից Գայանե ԱՃՈՒԿՅԱՆԻՆ:

– Ղարաբաղ այցելության նպատակս է վերլուծել եւ համեմատել Իսրայելի պետականության վերականգնման ժամանակաշրջանը եւ Ղարաբաղի ներկայիս իրավիճակը, որովհետեւ այն գործընթացները, որոնք տեղի են ունեցել Իսրայելում պետականության վերականգնման ժամանակ եւ այսօր տեղի են ունենում Ղարաբաղում, նման են: Երկու դեպքում էլ նույն օբյեկտիվ գործոններն են. մահմեդական շրջապատ, շրջափակում եւ բռնի գործողություններ: Իսրայելի դեպքում Բրիտանիայի կողմից, իսկ Ղարաբաղի դեպքում Ռուսաստանի, որը Ղարաբաղի անկախության հարցում զբաղեցնում է ոչ այնքան հըստակ դիրքորոշում: Այն կարծիքը, թե Եգիպտի դիրքորոշումը պրոմուսուլմանական է, կարծում եմ, ճիշտ է: Իմ շատ գործընկերները, որոնք նույնպես Արցախում էին, գտնում են, որ խնդրի կարգավորման հնարավոր միակ ուղին խաղաղ ճանապարհն է, սակայն ես ըղձանում առաջընթաց չեմ տեսնում: Այդպիսի փորձեր բազմիցս եղել են եւ, որպես կանոն, ոչնչով չեն ավարտվել: Նաեւ ասեմ, որ Ռուսաստանի զանգվածային լրատվության շատ միջոցների դիրքորոշումը նույնպես անհասկանալի է. երբ ինչ-որ մեկը բղավում է խըփի՛ր, բոլորը սկսում են խփել, ընդ որում ո՞ւր են խփում, ո՞ւմ եւ ինչի՞ համար, բոլորին մինչեւ վերջ պարզ չէ:

Չէ՞ որ այս դեպքում Ղարաբաղում հարվածի տակ է ընկնում 200 հազարանոց հայ ժողովուրդ, որն ասում է, թե դա իր հողն է: Անմիջապես առաջանում է Ռուսաստանի «հզոր եւ մեծ որդու»՝ Ադրբեջանի գործոնը, որն ասում է, թե ահա՝ մենք 7 միլիոն ենք եւ նույնպես հնուց ապրում ենք այս հողում: Եթե իսկապես նրանք հնուց ապրել են այստեղ եւ եթե կարելի է ընդունել այն վարկածը, որ առաջ են քաշում ադրբեջանցիները, թե իրենք եղել են ալբաններ, այսինքն՝ աղվաններ, անգամ քրիստոնյաներ եւ հետո են դարձել մահմեդականներ, ապա որտե՞ղ են նրանց գերեզմանները:

Ես կարծում եմ, որ երբ Ղարաբաղը հըռչակեց իր անկախությունը, այլ փաստարկների կարիք չունի: Եւ այսօր այն գործողությունները, որ ձեռնարկում է Ադրբեջանը դրա դեմ, հնարավոր չէ այլ կերպ անվանել, քան ցեղասպանություն:

Տառացիորեն այն, ինչ մենք երեկ տեսանք Շահումյանում եւ ընդհանրապես Մարտակերտի շրջանում, Հաթերքում, իսկական պատերազմ էր: Հաթերքում երեք օր առաջ ադրբեջանցիները բռնել էին 60-ամյա հորը եւ 16-ամյա որդուն, գնդակոծել էին ինքնապաշտպանական ջոկատների դիրքերը: Ու երեկոյան գտնվեցին հոր եւ որդու դիակները: Երեկ Շահումյանում մենք դիտում էինք Շեֆենգից ադրբեջանցիների գնդակոծությունները երկու կիլոմետր հեռավորությունից: Արկերը եւ «Գըրադ» տիպի արկերը ընկնում էին քաղաքի կենտրոն, հիվանդանոցից, շրջգործկոմի շենքից անմիջական հեռավորության վրա, այրվեցին մանկապարտեզի մարզական դըպրոցը եւ շատ տներ: Զոհվեց 5 մարդ, 11-ը վիրավորվեցին, որից 7-ը՝ ծանր: Զոհվածների թվում էին 18 տարեկան կին իր 11 ամսական երեխայի հետ, 11 տարեկան երեխա, 63-ամյա տղամարդ եւ 65-ամյա կին: Տարվում էր բացարձակապես նշանառու կրակոց տներից, ըստ երեւույթին, տանկերը հաճախ փոխում էին իրենց դիրքերը: Այսօր Շահումյանում իրավիճակը ծայրահեղ լարված է: Այն Ղարաբաղի միակ վայրն է, որտեղ թերեւս հստակ երեւում է ռազմաճակատի գիծը: ■

Հրթիռակոծության նոր ալիք Արցախում

Հունվարի 13-ի լույս 14-ի ամբողջ գիշերը «Ալազան» հրթիռներով եւ Տ-12 տիպի արկերով գնդակոծվել է Ստեփանակերտ քաղաքը: Կան ավերածություններ: Վիրավորվել են 5 հոգի: Սկսվել է մրսածության հետեւանքով համաճարակ, հատկապես մանկահասակ երեխաների մոտ: Արդեն 12 օր է, ինչ քաղաքում չկա էլեկտրական հոսանք, 6-րդ շաբաթն է չի աշխատում հացի գործարանը, չկա անգամ մեկ գրամ ալյուր եւ վառելիք: Կաթը արտաքին աշխարհի հետ 3 ամիս է, ինչ բացակայում է:

Երկրորդ օրն է, ինչ ադրբեջանական հարող շրջաններից գնդակոծվում է Հադրութ շրջկենտրոնը: Կան մոտ 10 վիրավորներ: Շրջանը կարիք ունի վիրաբույժների եւ տրանսֆուզիոլոգների: ■

Մոլոկանները վերադառնում են Ռուսաստան

Մոլոկանների 200 ընտանիք մոտ ժամանակներս Ադրբեջանից կտեղափոխվեն Ստավրոպոլյան երկրամաս, որտեղ նրանց հող է հատկացված: «ԻՖ»ի թղթակցի հետ հարցազրույցի ժամանակ Հոգեւոր Քրիստոնյաների Միության (ՀՔՄ) նախագահ Իվան Ալեքսանդրովը վերաբնակության որպես գըլխավոր պատճառ նշեց *«սոցիալ-տնտեսական դժվարությունները, որոնց բախվում են մոլոկանները, որ սովոր են ապրել միատարրական համայնքով, ինչպես նաեւ հակառուսական տրամադրությունների աճը»:*

Հոգեւոր քրիստոնյաների շարժումը Ռուսաստանում ծագել է 18-րդ դարի 60-ական թվականներին, որպես Ուղղափառ եկեղեցու ընդդիմություն: 19-րդ դարում հալածանքների պատճառով նրանք ստիպված էին վերաբնակվել Հյուսիսային Կովկասում եւ Անդրկովկասում:

Ի. Ալեքսանդրովի խոսքերով, ԽՍՀՄ նախկին հանրապետություններից Ռուսաստան մեկնելու պատրաստակամություն են հայտնել մոլոկանների 35 հազար ընտանիքներ: Ներկայումս Վրաստանի մոլոկանների համար Տուլայի մարզում հող հատկացնելու բանակցություններ են տարվում: ■

digitised by A.R.A.R.@

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԻՐ ՏԱԳՆԱՊՆԵՐԸ

Վահե ՕՇԱԿԱՆԸ սփյուռքահայ հայտնի մտավորականներից է, գրող, գրականագետ, դասախոս: Անդամ է ՀՅԴ կուսակցության: Մի քիչ թեք բնավորությամբ, հաճախ անողոք կերպով անկեղծ, երբեմն ծայրահեղ իր դատումների մեջ, սակայն միշտ լուրջ, հետեւողական: Հատկապես վերջին տասնամյակում նա այցելել է բազմաթիվ գաղթօջախներ, որտեղ հանդես է եկել կուսակցական-ազգային բնույթի ճառերով, գրականագիտական դասախոսություններով, անմիջական շփումներ հաստատելով իր կուսակցության տարբեր շրջանակների հետ, ծանոթանալով նրանց խնդիրներին:

Վերջին շրջանում նա հանդես է եկել տարբեր հոդվածներով, որոնցում քննադատել է իր կուսակցության գաղափարական մի շարք շեղումները, հայաստանյան գործունեության ըստվերոտ կողմերը, ՀՅԴ-ի վերջին պլատֆորմի որոշ դրույթներ: Այդ՝ այսպես կոչված այլախոհական հոդվածներից առանձնացնում ենք այս մեկը, որը տարբերվում է իր ավելի համապարփակ, համարձակ մոտեցմամբ: Այն մի հայացք է ներսից, գրված՝ իր կուսակցության եւ ընդհանրապես սփյուռքի առաջավոր մտահոգ մտավորականի մոտեցմամբ, եւ որպես այդպիսին՝ դուրս է գալիս այդ կուսակցության սեղմ շրջանակից, ներքին ոլորտներից, ինչ-որ տեղ բարացուցական լինելով նաեւ մեր քաղաքական մյուս կազմակերպությունների համար եւս:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը ծանր տագնապներու մատնուած է ներկայիս: Կը բաւէ արցնել հարիւրամեակի եւ Հայաստան իր մուտքի առթիւ ստեղծուած գերխանդավառ տրամադրութենէն եւ անկախութեան գործընթացի սկզբին հետ եկած ոգեւորութենէն, գիտակցելու համար, թէ Կուսակցութիւնը ինչ դժուարութիւններու կրնայ հանդիպիլ, եթէ չանդրադառնայ իր կացութեան:

Առաջին խնդիրը՝ տագնապի մը գոյութեան անգիտակցութիւնն է շատ մը շարքայիններու մօտ: Ասոր բուն պատճառը մենք ենք նորէն. մեր ճառերը, պրոպագանդի համար գրուած յօդուածները, որոնց մենք սկսած ենք հաւատալ, հռետորաշունչ մեր բանախօսութիւնները ու մանաւանդ՝ 100-ամեակի մեր տօնակատարութեանց առթիւ արտայայտած մտածումներուն ազգայնաշունչ ոգին ու զգացական բովանդակութիւնը... առին բոլորը երջանիկ մշուշով մը պատեցին մեր դատողութիւնը ու քնացուցին մեզ...: Այսպէս էր, որ Մեր հանրութիւնը յուսախաբ եղած է մեզմէ, անոնք մանաւանդ՝ որոնք 100-ամեակի առթիւ նոր ոգի մը, նոր տեսլական մը ու պատգամ մը կ'ակնկալէին մեզմէ: Չիրագործուեցաւ նաեւ հրատարակութիւնը 100-ամեակի առթիւ պատրաստուելիք քննական ուսումնասիրութիւններու հատորին, որ նոր լոյս պիտի սփռէր մեր կուսակցական պատմութեան ու մտածողութեան վրայ: Բայց ինչ որ աւելի ծանրակշիռ է՝ գրեթէ կատարեալ անտեսումն է յատուկ լսարաններու, սեմինարներու եւ գիտաժողովներու, որոնց ընթացքին մենք միայն գոց դռներու ետին պիտի վերամտածէինք մեր ներքին կեանքի իրագործումներուն ու սայթաքումներուն, պիտի խուզարկէինք մեր խիղճը ու նոր յանձնառութեամբ, նոր կամքով մտնէինք գալիք դարաշրջանէն ներս:

Ասոնցմէ եւ ոչ մէկը իրականացաւ ու մնացինք զուտ ցուցական կամ քարոզչական արտայայտութիւններու սահմանին մէջ: Ահա տարի մըն է որ կուսակցական միտքը միապաղաղ ու անխռով՝ կը շարունակէ իր գիտցած ձեւով, որպէս թէ շուրջերնիս գաղափարներու եւ հասարակութիւններու աշխարհը, քաղաքական ու տնտեսական տեսութիւններու ամբողջ համակարգեր փոփոխութիւններու չէին մատնուած: Իդեալ պատեհութիւնն էր հաշուեյարդարը ընելու մեր անցեալին՝ անկէ դաս ու ներշնչում առնելու համար: Առիթ՝ մանաւանդ անկեղծ դիալոգ սկսելու մեր բարեկամներու եւ համակիրներու հետ, որոնք մեր բուն ուժն են ընկերութեան մէջ:

Չեղաւ այս բոլորը... Գլխաւոր պատճառը այն է, որ մեր կուսակցութեան մտաւորական հետաքրքրութիւններու մակարդակը շատ բարձր չէ: Երկու սերունդ արեւմտահայ ղեկավարութիւն՝ կուսակցական ժողովներուն մէջ արմատացուցած է այն համոզումը, թէ կուսակցութիւնը անձնազոհութեան ու հաւատքի հարց է, թէ ղեկավարը գործին վրայ կը շինուի ու բնաւ պէտք չունի համալսարանական պատրաստութեան: Բայց ամենէն ցաւալին եղած է սերունդէ սերունդ մեր մէջ հիմ դրած խոր կասկածանքը «մտաւորական» կոչուած անձին հանդէպ, այդ տեսական, վերացական ու անկախ մտածող մարդը՝ որ մեր կուսակցական մթնոլորտին մէջ՝ միայն բոցավառ ճառեր խօսելու, հայրենասիրական ոտանաւորներ արտասանելու, ծանր հայերէնով ու հազար անգամ կրկնուած գաղափարներով խմբագրականներ գրելու, մեր հարիւրամեայ ժողովրդին ու պոռպատակներ «միթոլոժի»ին իրենց տուրքը տալու եւ ժողովի ատենագրութիւնը բռնելու կը ծառայէր...:

Իրականութեան մէջ, մեր կուսակցական ատաղձական եւ բարոյական մեր անգիր կանոնադրութիւնը եւ սկզբունքները հոյակապ իրագործումներուն են ողջմիտ, փորձուած մարդոց կողմէ, եւ ասոնց անտեսումն է, որ մեզ հասցուցած է ներկայի վտանգաւոր կացութեան:

Տասնամեակներու ընթացքին [illegible] որոշ մտածում մը, [illegible] մը տեղի կ'ունենայ արժէքներու եւ սկզբունքներու, որ կեանքի նետն է: Կը հաւատանք, որ վերադարձը դէպի հիմնական բարոյականը՝ նոյն կեանքի փաստն է ու կախում ունի մեր կամքէն, մեր ուղղամտութենէն:

Ուրիշ տագնապ՝ կուսակցութեան թուական վիճակը ու ասոր առնչուած շարքերը անցնող նորագիրներու որակը, յատկապէս Հայաստանի մէջ, ուր մարդիկ շարքերը կ'ընդունուին առանց բաւարար հոգեբանական ու մանաւանդ գաղափարական պատրաստութեան եւ ուր մարմիններ կը ստեղծուին խախտելով կանոնադրային տրամադրութիւնները: Գաղտնիք չէ որ մեր թիւը տակաւ կը նուազի, զէթ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Մէկ սերունդէ ի վեր, միջին դասակարգի ու միջին տարիքի հայեր չեն մտներ մեր շարքերը ու մենք ստիպուած թերխակ, յաճախ ուսումը կիսատ մընացած երիտասարդներով կը գոհանանք: Գըլխաւոր պատճառը այն է, որ մեր ծրագիրը, կանոնագիրը, մեր ղեկավարութեան ոճը անհրաժեշտ արդիականացման չենք ենթարկած կէս դարէ ի վեր: Չափահաս, կրթուած, բարեկեցիկ դասակարգէն մեզ հետ մտածող ու պայքարող շարքային ընկերները ձեռքի մատներու վրայ կը համրուին: Եւ անշուշտ՝ առանց պատրաստութեան մը հաւասարիմ մենք կը նախընտրենք որ մարդիկ իրենց պատանութեան ու երիտասարդութեան օրերէն իսկ կապուին մեր կառքին, որովհետեւ այդ մասնաւոր տարիքին՝ աւելի կերտելի ու յարմարող, մանաւանդ հերոսապաշտ, իդեալիստ ու յանդուգն կ'ըլլան անոնք: 21-րդ դարու սեմին ու անկախանալու դիմող Հայաստանի մը մարտահրաւէրին դիմաց՝ Դաշնակցութիւնը չի կրնար այլեւս իր անցեալի փառքին տոկոսով ապրիլ: Տագնապը՝ մեր դժուարութիւնն է յարմարելու ժամանակի հրամայականին:

Այս կարծրացումը մեր ջիղերուն ու մտածումին՝ ծագում կուտայ ուրիշ տագնապի մը, որ կը սպառնայ մեր մամուլին վարկն ու պաշտօնը քայքայել: Մէկ կողմէն իրապէս անփոխարինելի է այն ճիգը, որ մեր կուսակցութիւնը ըրած է ու կ'ընէ մինչեւ այսօր՝ ողջ պահելու համար հայ մամուլը Սփիւռքի տարածքին: Հանրային ջիղը, հանրային ոգին նահանջի մէջ են քիչ մը ամէն կողմ, ու Դաշնակցութիւնն է որ զայն կենդանի պահելու գլխաւոր դերը ստանձնած է: Մեծ է մեր կուսակցութեան յաջողութիւնը այս կալուածին մէջ (մեր կուսակցութեան պատմութեան միայն առաջին 50 տարիներուն լոյս տեսած դաշնակցական թերթերու թիւը 200-ը կ'անցնի...) եւ անոր քանի մը վաստակաւոր խմբագիրներու անուններուն պարզ թուումը՝ Ռ. Դարբինեան, Ա. Նաւասարդեան, Ս. Վրացեան, Շ. Միսաքեան, Գ. Մխիթարեան, Մ. Ասլանեան, Կ. Գէորգեան, Յ. Ճ. Սիրունի, Մ. Թէօլէօլեան, մտաւորական նոյն աշխարհ մը կ'ոգեկոչէ ու լրագրական ասպարէզի մէջ բարձրորակ աւանդութիւն մը, բարոյական ու իմացական լրջութեան մը մակարդակը կը բնորոշէ:

Սակայն ահա այս ոլորտն է, որ յաճախ կը պակսի մեր արդի մամուլին մէջ, երբ հարցը զայ քաղաքական պայքարի: Այսօրուան մեր յատկապէս երիտասարդ խմբագիրներու գրիչը շատ անգամ հեգնանքի, ծաղրի ու ամբարտաւանութեան թոյնին է որ կը թաթխուի, մանաւանդ երբ Հայաստանի այժմու ղեկավարութեան ու անոր գլուխը կայնած պրն. Լ. Տէր-Պետրոսեանին կը վերաբերի հարցը: Այս առիթներուն, քաղաքական, գաղափարական պայքարը տեղի կուտայ վարկաբեկումի զզուելի արշաւի մը, որ բնաւ պատիւ չի բերեր մեր կուսակցութեան, մեր համակիրներուն եւ մեր ազգին: Ինչպէ՞ս զատել այս բառն կիրքը, այս սխալ հասկցուած պայքարը: Հայաստանի ղեկավարներուն վարկն ու պատիւը մեր ազգին վարկն ու պատիւն են եւ այն անձը, որ զանոնք կը նուաստացնէ՝ թշնամին իսկ է հայ ազգին:

Եւ վերջապէս՝ կուսակցութեան դիմագրաւած մեծագոյն տագնապը վերջին կէս դարու ընթացքին՝ ներքին երկփեղկումն է, ու կը բխի մեզի՝ իբրեւ ուղիղ հետեւանք Հայաստան մեր պաշտօնական մուտքին: Նախ՝ արհեստագիտական «կադր»երու (ուսուցիչ, խմբագիր, գործիչ եւ այլն) արտահոսութիւնը, որ կը պարպէ Սփիւռքի Դաշնակցութիւնը ու առհասարակ գաղութները պաշտօնի վրայ գտնուող մտաւորականութենէն՝ ի շահ Հայաստանի: Մեր ուժերը հազիւ մեզ կը բաւեն ու անկարելի է մեզ համար Հայաստանի մեր շարքերու կարիքներն ալ հոգալ: Անշուշտ որ պիտի ուզէինք անոնց հետ բաժնել մեր տաղանդները ու փորձառութիւնը, սակայն ոչ ի գին Սփիւռքեան մեր կառոյցներու ջլատումին: Վերջին ցաւալի օրինակը «Հայրենիք» օրաթերթի պարագան է: Ի՞նչ տրամաբանութիւն է որ մէկ կողմէ մահուան եզերքը կը բերէ հայութեան ամենէն հին ու վաստակաւոր օրաթերթը՝ «Հայրենիք»ը, եւ միւս կողմէն, գրեթէ նոյն ատեն՝ բոլորովին նոր օրաթերթ մը՝ «Երկիր», կը բանայ Երեւանի մէջ, քով ի վեր կուսակցական այլ թերթերու: Ու այս՝ 100-ամեակի առթիւ շռայլուած ինքնագովութեան, մեծաքայլային նախաձեռնութեան ու յառաջահայեաց գեղեցիկ ճառերը դեռ մեր ականջներուն մէջ...:

Ոչ ոք դէմ է Հայաստանի մէջ լրջամիտ ու նորաշունչ մամուլ հաստատելու եւ գաղափարական առողջ պայքար մղելու ծրագիրներուն, բայց երբ այդ տեղի կ'ունենայ սփիւռքեան գոյատեւումի պայքարին ի վնաս՝ կը խորհինք թէ սխալ բան մը կայ հոս: Խնդիրը այն է, որ կարելի է այդ օգնութիւնը տալ պայմանաւ որ ժամանակ տրուի մեզի, սանկ երկու-երեք տարի, մինչեւ որ անոնց փոխանորդող ուժերը պատրաստուին: Ազգավնաս աճապարանք մը կը տանի մեր կուսակցութիւնը անծանօթ ափունքներ, ու չկայ որեւէ տրամաբանական պատճառ՝ որ մենք Հայաստանի մէջ չորս-հինգ տարի չընէինք հող ու «կադր» պատրաստելու ու յաջողութեան համար անհրաժեշտ կառոյցները, ենթահողը, համակրանքն ու փորձառութիւնը ապահովելու համար: Ու ասկէ ետք միայն բացայայտէինք մեր քաղաքական ներկայութիւնը ու հրապարակ գայինք «պլատֆորմով» մը, որ աւելի խնամուած, աւելի լուրջ եւ ազդու ըլլար՝ քան այն որ հրապարակեցինք անցեալ դեկտեմբերին:

Սակայն կայ ուրիշ ծանրակշիռ տագնապ մըն ալ սփիւռքի կուսակցական զանգուածներուն համար: Մինչեւ հիմա Դաշնակցութեան ծրագիր-կանոնագիրը մեզի իրաւունք ու raison-d'être* կուտար գործելու սփիւռքի մէջ իբրեւ քաղաքական կազմակերպութիւն իր իւրայատուկ հայկական յայտագիրով եւ տէր կանգնելու հայութեան շահերուն ու իր քաղաքական Դատին: Դաշնակցութիւնը անպաշտօն կառավարութեան մը տեղ դրած էր ինքզինք, զոնէ այդ պատասխանատուութիւնը կը զգար՝ ի չգոյութենէ Հայաստանի պաշտօնական ղեկավարութեան: Այսօր սակայն, կայ այդ պաշտօնական հեղինակութիւնը Երեւանի մէջ, որ կը ներկայացնէ Հայաստանի մեր շարքերուն քաղաքական գործունէութեան ծիրը: Դաշնակցութիւնը կրնայ պարկեշտ ընդդիմադիրի քաղաքականութիւն մը որդեգրել, քննադատել ու խրատել, սակայն չի կրնար իր ուզած Դատը հետապնդել կառավարութենէն անկախ: Ասիկա աղետաբեր պիտի ըլլար բոլորին համար ու քանդիչ՝ երկրի կառավարութեան հեղինակութեան համար:

Իսկ մենք, հոս սփիւռքի մէջ, ի՞նչ տեսակ քաղաքական գործունէութիւն կրնանք ունենալ, յետայսու: Ոչ մէկ – այն վայրկեանէն որ աշխարհ Երեւանի կառավարութիւնը կը ճանչնայ իբրեւ օրինական հեղինակութիւն, մենք կը դառնանք տեսական, անմէտ ներկայութիւն մը, մանաւանդ որ Հայաստանի կառավարութիւնը ընդհանրապէս ոչ մէկ քաղաքականութիւն որդեգրած է սփիւռք կոչուած երեւոյթին հանդէպ (պրն. Պ. Զէյթունցեան աւելի առաջ կ'երթայ ու սփիւռքը «աւելորդ» կը համարէ): Այնպէս որ մենք պիտի ճակատագրուինք մնալ տեսական օժանդակի, պահեստի ուժի, ետնարանի կամ մասնաճիւղի նման բան մը: Մենք այլեւս չունինք մեր raison-d'être եւ պիտի զբաղինք մշակութային, սկաուտական, եկեղեցական ու նման զուտ ընկերային հարցերով:

Այսպէս է որ Դաշնակցութեան Հայաստան մուտքը երկուքի ճեղքեց մեր կուսակցութեան կառոյցը, խզում ստեղծեց Դաշնակցութեան ճակատին մէջ. Հայաստանի մէջ հազարաւոր նորագիրներ ընդունելով իր շարքերէն ներս՝ իջեցուց կուսակցութեան ներքին ուժի մակարդակը: Սփիւռքի շարքերը ստորադասեց Հայաստանի շարքերուն (արդէն երբ «արտերկիր» յորջորջումը եկաւ «սփիւռք» բառին տեղը առնել մեր կուսակցական մամուլին մէջ՝ զգալի դարձաւ սփիւռքեան կազմերուն հանդէպ առնուած վերաբերումը) ու կնքեց անոնց մօտալուտ անհետացումին վճիռը: Կ'արժէ՞ր այս աղէտը՝ Հայաստանի մէջ պաշտօնական ներկայութիւն մը յայտարարելու սիրոյն: Մենք կը կարծենք՝ Ո՛չ:

Այս տագնապները անլուծելի չեն, ու շնորհիւ մեր կուսակցութեան ներուժ բնոյթին՝ պիտի յաջողինք գլուխ ելլել այս կացութեան հետ: Մեր կուսակցութեան արժանիքներն ու թերութիւնները հայութեան բնաւորութենէն կուգան: Եւ առողջ է հայութիւնը, առողջ են իր բնազդները: Այդ է պատճառը մեր լաւատեսութեան: Մեր համոզումն է, որ ինչ ժխտական բան որ ըսուեցաւ այս գրութեան մէջ՝ իր մէջ կը պարունակէ իր դրական լուծումը, որուն յաղթանակին վստահութիւնը ունինք մենք, բոլոր դաշնակցականներս: Այդ է պատճառը, որ ազատ ու անվախ կը զգանք այսքան անկեղծ խօսելու համար մեր անբաւարարութիւններուն մասին: Ու լռելու՝ մեր բազում արժանիքներուն մասին:

2 հոկտեմբեր 1991, Սան Ֆրանսիսկօ

* Գոյության պատճառ, իմաստ-բանական (Խմբ.)

Նախկին ԽՍՀՄ-ը գաղտնի միջուկային զենք է վաճառում

Իտալական քննչական մարմինները բացահայտել են, որ նախկին Խ. Միության տարբեր շրջաններից մաքսանենգային ճանապարհներով միջուկային զենք է հասցվում Մերձավոր Արեւելք: Ինչպես անցյալ դեկտեմբերի վերջին հաղորդում էր իտալական «Ունիտա» թերթը, այդ գործողություններն իրականացնում են Գլխավոր շտաբի գլխավոր հետախուզական վարչության սպաները: Թերթը նշում է նրանցից երկուսի անունները՝ Օլեգ Պետրովսկի եւ Վիտալի Դորչուկ, հավաստելով, որ սրանք մտնում են «ռազմական տեղեկատվական ծառայության» մեջ եւ կապ ունեն Իրկուտսկի ռազմական պահեստներից միջուկային նյութերի վաճառքի հետ:

«Միջուկային վաճառքը» տարածված է փաստորեն Խ. Միության բոլոր նախկին հանրապետություններում, նշում է «Ունիտա»-ն: Փոխաբեռնման գլխավոր կետերից մեկը գտնվում է Թբիլիսիում: Վաճառում են ուրան, պլուտոնիում, մերկուրիում եւ տակտիկական միջուկային զենքեր: Տեղեկություններ կան, որ «սեւ շուկա» պիտի նետվի նաեւ «թաքուն» թունավոր գազը:

Քննիչները պարզել են, որ գործողություններն անցնում են Իտալիայի, Շվեյցարիայի եւ Ավստրիայի վրայով: Վերջնակետը Մերձավոր Արեւելքն է, որի բանակներն օգտագործում են խորհրդային արտադրության զենքեր: Նախկին Խ. Միությունից զենքի մաքսանենգության հետ կապված են արեւմտյան շատ գործարար մարդիկ, որոնց անունները դեռեւս հայտնի չեն, սակայն որոնք, ինչպես գրում է «Ունիտա»-ն, լավ հայտնի են գործարար շրջաններում:

Քննությունն սկսվել է Իտալիայի հյուսիսում՝ Կոմոյում, ուր որոշ ժամանակ առաջ արգրավվել էր նախկին ԽՍՀՄ ռազմական պահեստներից եկող ուրանի քանակություն: Սկզբում ենթադրում էին, թե դա պատահական դիպված է: Սակայն հետո, Վիեննայում, Հռոմում, Վենետիկում եւ այլ խոշոր քաղաքներում տարված քննությունը հաստատեց, որ խոսքը գնում է լայնածավալ գործողությունների մասին: Միջուկային նյութի յուրաքանչյուր քանակակազմ գնահատվում է 50-100 միլիոն դոլար:

Թերթը չի բացառում, որ նախկին ԽՍՀՄ-ի զինավաճառները գործում են ոչ թե ինքնագլուխ, այլ իշխանությունների լուռ համաձայնությամբ:

Նախկին միութենական երկրներից միջուկային զենքի վաճառքը, ընդգծում է «Ունիտա»-ն, համաշխարհային հանրության համար խոշոր վտանգ է ներկայացնում:

Մյուս կողմից, Խորհրդային զինված ուժերի գլխավոր շտաբի ներկայացուցիչը հերքեց «Ունիտա» թերթի այս հաղորդագրությունը:

Ինչպես հաղորդեցին ՏԱՍՍ-ի թղթակցին, պաշտպանության նախարարության տեղեկատվության վարչության աշխատողների մեջ այդպիսի անուններ նշված չեն: Ինչ վերաբերում է «ռազմական պահեստներին», որոնցից իբր թե գողանում են միջուկային տրոհվող նյութերը, «դրանք պարզապես նախկին ԽՍՀՄ տարածքում չկան եւ չեն կարող լինել»: «Պաշտպանության նախարարությունը կարիք չունի երկար պահել ռադիոակտիվ նյութերի որեւէ նշանակալի քանակություն», ասաց գլխավոր շտաբի ներկայացուցիչը:

«Ինչ վերաբերում է նախկին ԽՍՀՄ տարածքից միջուկային զենքի վաճառքին, ապա այդ հարցով համառորեն պտտվող շշուկները բազմաթիվ անգամ հերքվել են պաշտպանության նախարարության, զինվորական գլխավոր դատախազության եւ այլ իրազեկ հաստատությունների կողմից: Այդ թեման կարելի է վաղուց փակված համարել», հայտարարեց Գլխավոր շտաբի ներկայացուցիչը:

digitised by A.R.A.R.@

ՍԵՒԾՈՎՅԱՆ ՆԱՎԱՏՈՐՄ. Ի՞ՆՉ Է ՈՒԶՈՒՄ ՈՒԿՐԱԻՆԱՆ

Անկախ պետությունների համագործակցության ռազմական քաղաքականությունը Արեւմուտքի աճող մտահոգությունն է ծնում:

Արեւմտյան այն երկրները, որոնք նախկին Խ. Միության հետ կապված են Եվրոպայում սովորական զինված ուժերի վերաբերյալ պայմանագրով, փորձում են ԱՊՀ-ի եվրոպական անդամներից ստանալ այդ համաձայնագրին հետեւելու եւ զինված ուժերի քանակը կրճատելու պարտավորություններ: Արեւմուտքում հատկապես անհանգստություն են առաջացնում համագործակցության անդամ երկրների միջեւ ներկայումս տարվող բանակցությունները միասնական ղեկավարմամբ ռազմական կազմակերպության շուրջը, ինչպես նաեւ նախկին ԽՍՀՄ զինված ուժերի բաժանումը:

Սովորական զինված ուժերին վերաբերող պայմանագրի մեջ կենտրոնական տեղ է գրավում Ուկրաինան՝ Կենտրոնական Եվրոպայից հանվող խորհրդային զորքերի գլխավոր «ընդունման» կետը: Այժմ նրա տարածքում 200 հազարով ավելի զինվոր կա, քան 1990-ին, երբ պայմանագիր էր կնքվում:

Ուկրաինան ձգտում է ստեղծել սեփական զինված ուժերը, ուր կմտնեն երեք զինվորական օկրուգ եւ Սեւծովյան նավատորմը: Նա ձգտում է իր հսկողության տակ վերցնել ամբողջ Սեւծովյան նավատորմը: Այս հավակնությունները զինված ուժերը բաժանելու ընդառնալիք են ստեղծել: Մարշալ Շապոշնիկովը ստիպված մեկնեց Կիեւ, սակայն ուկրաինական ղեկավարության հետ բանակցությունները անհաջողությամբ ավարտվեցին, եւ նախկին ԽՍՀՄ պաշտպանության նախկին նախարարը ձեռնունայն վերադարձավ: Ելույթ ունենալով հեռուստատեսությամբ, նա խոստովանեց, որ Ուկրաինան, Ադրբեջանը եւ Մոլդովան այլ ռազմական ծրագրեր ունեն, մասնավորապես նրանք մերժում են ԱՊՀ միասնական բանակ ստեղծել:

Այսօր արեւմտյան երկրների ուշադրությունը բեւեռված է գլխավորապես Ուկրաինայի եւ Սեւծովյան նավատորմի վրա:

Սեւծովյան նավատորմի կազմի մեջ են մտնում ոչ միջուկային ուժային հարվածային 21 սուզանավ, որոնցից երկուսը զինված են թեւավոր հրթիռներով, մնացածները՝ տորպեդային եւ բազմանպատակային (բալիստիկ եւ թեւավոր հրթիռներով ատոմային սուզանավեր Սեւծովյան նավատորմում չկան): Դրանց գինը մոտ 6.5 մլրդ. դոլլար է: Նավատորմը 65 խոշոր վերջրային ռազմանավեր ունի, ներառյալ ծրեգատներ, որը ԽՍՀՄ ռազմածովային նավատորմի խոշոր ռազմանավերի 25 տոկոսն է կազմում: Յուրաքանչյուրի գինը առնվազն 250 միլիոն դոլլար է: Բոլորը միասին կազմում են 16 միլիարդ դոլլար: Սեւծովյան նավատորմը մեկ բազմանպատակային ավիակիր ունի, երկու ուղղաթիռակիր հածանավ (միակները ԽՍՀՄ ռազմածովային նավատորմում), 6 հրթիռային հածանավ (21.5 տոկոս), 9 էսկադրոնային ականակիր (23 տոկոս), 47 ծրեգատ (25 տոկոս), 125 հրթիռային եւ հակասուզանավային նավեր եւ կատերներ (25 տոկոս), 75 ականազերծիչ նավեր (22 տոկոս): Բացի սրանցից՝ նաեւ 287 «փոքր» նավ:

Երբ վերցնենք, որ սրանցից յուրաքանչյուրը միջինը 100 միլիոն դոլլար արժե, ստացվում է 29 միլիարդ դոլլար: Վերեւում նշված բոլոր նավերն արժեն 52 միլիարդ դոլլար (առանց հաշվելու բազմանպատակային ավիակիրը, երկու ուղղաթիռակիր-հածանավերը եւ «Սլավա» հրթիռային հածանավը, որոնք նվազագույնը 4–5 միլիարդ դոլլար արժեն): Ահա թե ինչ «նվեր» հույս ունի ստանալ Ուկրաինան:

Ինչ վերաբերում է ծովային օդուժին, Սեւծովյան նավատորմն ունի 150 ծովային ստրատեգիական հրթիռակիր, ռմբակոծիչ եւ կործանիչ ռմբակոծիչ (ԽՍՀՄ ՌԾՆ-ի 29 տոկոսը), 40 լցակիր-ինքնաթիռներ (16 տոկոս), հակասուզանավային պաշտպանության 30 ինքնաթիռ (13 տոկոս), նույն նպատակների համար՝ 110 ուղղաթիռ (35 տոկոս), տրանսպորտային եւ ուսումնական 80 ինքնաթիռ (23 տոկոս): Ինչպես տեսնում ենք, օդային արմադան բավականին պատկառելի է եւ բազում միլիարդներ արժեցող:

Սեւծովյան նավատորմը նաեւ արտահանման վիթխարի աղբյուր է, ռազմանավերն ու սուզանավերն իրենց պահանջարկով չեն զիջում նավթին: Երբ 1977-1988-ին աշխարհում զենքի առեւտրի ծավալը կազմում էր 339.3 միլիարդ դոլլար, ապա ռազմածովային տեխնիկայի վաճառքից ստացվեց 75.8 միլիարդ դոլլար կամ 22.3 տոկոսը: Այդ ժամանակամիջոցում Խ. Միությունը վաճառեց իր նավերի հինգերորդ մասը (առաջին տեղն աշխարհում): Ընդհանուր գումարային քանակով Խ. Միությունն այդ ամբողջ շրջանում 11.2 միլիարդ դոլլարի ռազմածովային տեխնիկա վաճառեց, որը երրորդ ցուցանիշն է աշխարհում (ԱՄՆ՝ 24 մլրդ. Ֆրանսիա՝ 21 մլրդ. ԳՖՀ՝ 7.7 մլրդ դոլլար):

Դժվար լուծելի մի այլ խնդիր է ծագում: Ուկրաինային բաժին են ընկնում նաեւ Խ. Միության խոշորագույն նավաշինարանները, Նիկոլաեւում երկու, Խերսոնում, Կերչում եւ այլ քաղաքներում, ավիացիոն, չափիչաշինական եւ ռազմական այլ խոշորագույն գործարաններ: Կմնա՞ն վերոհիշյալ նավաշինարաններն ու ռազմական գործարանները առանց պատվերների, հազարավոր բանվորները՝ առանց աշխատանքի:

Ռազմական եւ տրանսպորտային նավերի պատվեր ստանալն աշխարհում հիմա շատ դժվար է, համաշխարհային շուկայում ռազմական տեխնիկան՝ լիքը, մրցակցությունը՝ սուր:

Գործազրկությունն Ուկրաինայում կարող է առաջացնել նոր պայթյունավտանգ օջախներ:

Չի կարելի մի կողմ նետել նաեւ խնդրի մյուս կողմը: Ուկրաինայի առափնյա սահմանները՝ Օդեսայից մինչեւ Կերչ, պետք է պաշտպանի խորհրդային ռազմածովային նավատորմի քառորդ մասը կազմող նավատորմը, իսկ Ռուսաստանի սահմանները՝ ներառյալ Անապայից Աջեր գտնվող Սեւծովյան ափերը, ռազմածովային ուժերի մնացած 75 տոկոսը:

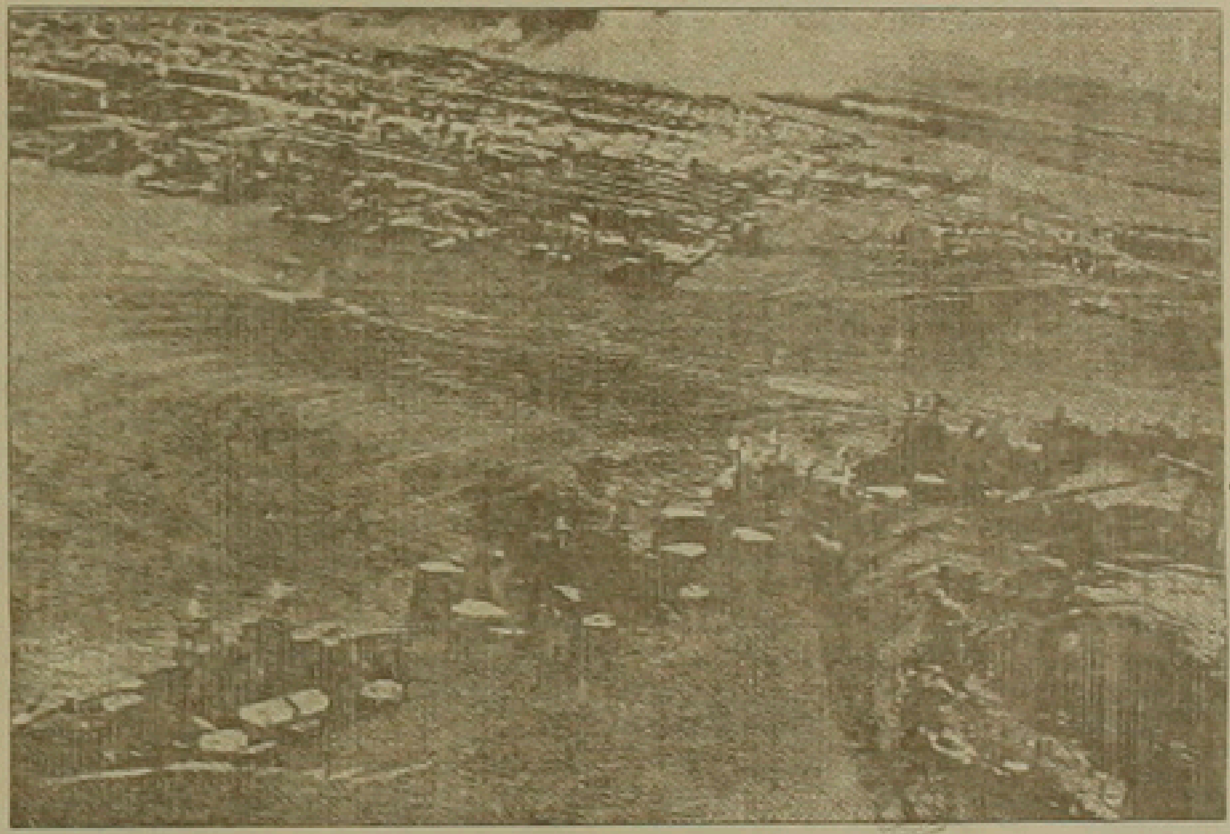

Արդյոք շատ թանկ հաճույք չէ՞ այդպիսի նավատորմ պահելը:

Ուկրաինայի ղեկավարները հայտարարում են, թե ուկրաինական բանակն ու նավատորմը ոչ միջուկային են լինելու: Սակայն ի՞նչ իմաստ ունի Ուկրաինային ունենալ 350 հազարանոց բանակ եւ վիթխարի, ոչ միջուկային նավատորմ: Այդպիսի բանակը եւ նավատորմը ռազմական իմաստով բոլյլ են եւ սահմանները պաշտպանելու համար անպիտան, ինչը շատ շուտով կզգա Ուկրաինան: ■

Կիեւում ավարտվեցին ռուս-ուկրաինական բանակցությունները

Հունվարի 12-ին Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի պետական պատվիրակությունների միջեւ տեղի ունեցան բանակցություններ ռազմա-քաղաքական հարցերի վերաբերյալ: Ուկրաինայի պատվիրակությունը գլխավորում էր պաշտպանության համալիրի եւ կոնվերսիայի հարցերով զբաղվող պետական նախարար Վիկտոր Անտոնովը, իսկ Ռուսաստանինը՝ փոխվարչապետ Սերգեյ Շախրայը:

Բանակցությունների արդյունքում ստորագրված կոմյունիկեում կողմերը հաստատեցին իրենց պատրաստակամությունը՝ մոտ ժամանակ կոնկրետ միջոցներ ձեռնարկել ԽՍՀՄ-ի եւ ԱՄՆ-ի միջեւ ստրատեգիական հարձակողական սպառազինությունների կրճատման մասին եւ Եվրոպայում սովորական զինված ուժերի մասին պայմանագրերի վավերացման վերաբերյալ:

«Ելնելով ստրատեգիական ուժերի, զինված ուժերի եւ սահմանապահ զորքերի մասին ԱՊՀ-ի մասնակից պետությունների միջեւ կնքված համաձայնագրից, ասվում է կոմյունիկեում, կողմերը հաստատում են, որ Ուկրաինայում տեղաբաշխված զինված ուժերը բաղկացած են հետեւյալ խմբերից.

1. ԱՊՀ-ի ստրատեգիական ուժերի խմբավորում, բացառությամբ Սեւծովյան նավատորմի մի մասից, որը կմտնի Ուկրաինայի զինված ուժերի կազմը:

2. Ուկրաինայի զինված ուժերը, ներառնելով համաձայնեցված խմբավորումները, որը փոխադարձ պայմանավորվածության, այդ թվում եւ Եվրոպայի սովորական զինված ուժերի մասին պայմանագրի համաձայն, ենթակա է կրճատման, կազմացրման կամ դուրս հանման»:

Կողմերը պայմանավորվեցին մեկ շաբաթվա ընթացքում շարունակել աշխատանքը փորձագետների մակարդակով: Մինչ այդ կողմերը կխուսափեն որեւէ միակողմանի գործողություններից քննարկվող հարցերի վերաբերյալ: Բոլոր վիճելի հարցերը անհրաժեշտ է լուծել բանակցությունների միջոցով:

«ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում Ս. Շախրայը հայտարարեց, որ *«Ուկրաինայի եւ Ռուսաստանի պարենկանությունը ավելի բանկ է, քան նույնիսկ 10 նավատորմ»*: Նա ասաց, որ մինչեւ բանակցությունները առկա էին Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի փոխադարձաբար բացառող դիրքորոշումները: Սակայն բանակցությունների ընթացքում *«հնարավորություն ստեղծվեց պայմանավորվել, որ նավերի մի մասը հանձնվի Ուկրաինայի ծովափը հսկելու նպատակով»*: Ստրատեգիական նշանակության բոլոր նավերը մնում են ԱՊՀ-ի զինված ուժերի կազմում, նշեց Ռուսաստանի փոխվարչապետը:

Մինչ այդ, հունվարի 11-ին Բելառուսի Գերագույն խորհուրդը իր հերթին որոշում ընդունեց՝ Նախարարների խորհրդին ենթակայեցնել հանրապետության տարածքում գտնվող բոլոր զինված ուժերը, բացի ստրատեգիական ուժերի կազմի մեջ մտնող զորքից: Այն կընդունվի ԱՊՀ-ի զինված ուժերի գլխավոր հրամանատարի հետ եւ կհաստատվի համապատասխան պայմանագրով: Խորհրդարանը մինչեւ պաշտպանության նախարարի նշանակումը հաստատեց Բելառուսի զինվորական օկրուգի հրամանատար գեներալ-գնդապետ Անատոլի Կոստենկոյի լիազորությունները, որին հանձնարարված է հանրապետության տարածքում գտնվող բոլոր զինված ուժերի վերահսկողությունը եւ նյութատեխնիկական բազայի պահպանումը: Ստրատեգիական ուժերի ղեկավարությունը կիրագործվի ԱՊՀ-ի զինված ուժերի հրամանատարության կողմից:

Դրա հետ մեկտեղ Բելառուսի խորհրդարանը կոչ արեց համագործակցության անդամ-պետություններին անհապաղ բանակցել նախկին Միության զինված ուժերի ճակատագրի վերաբերյալ: Գերագույն խորհրդի կողմից ընդունված որոշման մեջ նշվում է, որ այդ հարցը պետք է լուծվի ձեռք բերված համաձայնագրերի սահմաններում: Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի խորհրդարաններին եւ ղեկավարներին առաջարկվում է բանակցությունների ընթացքում խուսափել որեւէ միակողմանի գործողություններից, որոնք կարող են ապակայունացնել իրավիճակը: ■

Խոշոր գումարներ նախկին Խ. Միության մասունքների համար

Բեռլինյան «Կուրիր ամ զոնտագ» թերթը հավաստում է, թե անհատ գնորդները առասպելական գումարներ են առաջարկում նախկին Խ. Միության Գերագույն իշխանության նշանների եւ այլ մասունքների համար: Կրեմլի վրա փողփողացող 4x20 մետրանոց կարմիր դրոշին հավակնում էին Սանկտ-Պետերբուրգի կոմունիստական բանվորական կուսակցության կողմնակիցները: Ինչպես նշում է թերթը, նրանք հեռագիր են ուղարկել Բորիս Ելցինին խնդրելով իրենց հանձնել պարանոյուսային մետաքսից պատրաստված վառ կարմիր դրոշը: Սակայն Ելցինը մերժել է այդ խնդրանքը:

Թերթը շարունակում է, թե հարուստ կոլեկցիոներների եւ հուշանվերների սիրահարների համար առավելագույն արժեք են ներկայացնում Կրեմլի աշտարակները զարդարող ռուբինե հինգ աստղերը: Դրանք քաղաքի վրա շողշողում են 1935 թ. ի վեր: Ռուսաստանի իշխանությունները մտադիր են հանել այդ աստղերը եւ դրանք փոխարինել երկգլխանի արծիվներով, հավաստում է «Կուրիր ամ զոնտագը»: Ռուբինե աստղերի նկատմամբ արդեն հետաքրքրություն են ցուցաբերել աշխարհի 243 հարուստ գնորդներ: «Ծավրիս» է համարվում ամերիկյան զարեջրի մի կոնցեռն, որն ուզում է յուրաքանչյուր աստղի համար մեկ միլիոն դոլլար դնել, հայտնում է թերթը: ■

Իրանը չի դիմել զենք գնելու խնդրանքով

Իրանին զենք վաճառելու հարցը Թուրքմենստանում ոչ բարձրացվել է, ոչ էլ քննարկվել: Այսպես մեկնաբանեց Թուրքմենստանի նախագահական խորհրդի անդամ, Միջինասիական սահմանապահ օկրուգի զորքերի հրամանատար Ալեքսանդր Բոգդանովը զանգվածային լրատվության որոշ օտարերկրյա միջոցների հաղորդագրությունները, թե իբր Իրանը շահագրգռված է գնել խորհրդային զենքը: Նրա խոսքերով, ոչ Թուրքմենստանի նախագահի Իրան կատարած այցի ժամանակ, ոչ էլ հետո «այդ թեմայի շուրջ ոչ մի խոսակցություն տեղի չի ունեցել»:

Ա. Բոգդանովը հաղորդեց նաեւ, որ ներկա պահին բացառվում է խորհրդային արտադրության զենքի վաճառքը որեւէ երկրի: Դա, նրա խոսքերով, կապված է ԱՊՀ-ի միացյալ զինված ուժերի մասին հարցի հետ, որը դեռ լուծված չէ: ■

Ադրբեջանը կգնի Իրանի գազը

Հունվարի 7-ին Ադրբեջանի նախագահ Այազ Մութալիբովը ընդունեց Իրանի նավթի նախարար Գոլյամ Ռեզա Աղազադեին: Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին Ադրբեջանի նավթի եւ գազի հանքատեղերը շահագործելու երկու երկրների համագործակցության հեռանկարները, ինչպես նաեւ Իրանից Ադրբեջան գազի մատակարարումների հարցը:

Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ի թղթակցին Մութալիբովի մամլո ծառայությունում, Իրանից գազի ներմուծման անհրաժեշտությունն առաջացել է Ռուսաստանից գազի մատակարարումների զգալի կրճատման պատճառով:

Բացի այդ, չնայած նավթի բավականաչափ քանակի արդյունահանմանը, Ադրբեջանն ի վիճակի չէ արտադրել բենզինի անհրաժեշտ քանակ: Հավանականությունը հույս ունի, որ Իրանը կօգնի վերակառուցել նավթամշակման ճյուղը: ■

Պոպովը քննադատում է կառավարությանը

Մոսկվայի քաղաքագլուխ Գավրիլ Պոպովը կասկած հայտնեց, թե գների ազատականացումը համապատասխանում է շուկայական տնտեսության օրենքներին: Ելույթ ունենալով արդյունաբերողների եւ ձեռնարկատերերի համամիութենական համագումարում, նա ասաց, որ գների մեծ մասը աճել է ոչ թե պահանջարկի եւ առաջարկի օրենքի համաձայն, այլ առեւտրում եւ արտադրության մեջ գործող հին կառուցվածքների ազդեցության տակ, որոնք առաջվա պես սահմանում են գները վարչական կարգով:

Պոպովը սուր կերպով քննադատեց նաեւ կառավարության այժմյան վարկային քաղաքականությունը: Պետությունը առաջվա պես մենաշնորհում է արտադրությունը՝ վերցնելով եւ վերաբաշխելով ձեռնարկությունների եկամուտները:

Ինչ վերաբերում է գյուղատնտեսությանը, Գ. Պոպովը կրկին նշեց, որ անհրաժեշտ է անհապաղ բաժանել հողը այն մարդկանց, որոնք ցանկանում են այն մշակել: Եթե մարտին, նրա խոսքերով, հողը չստանա իր տերերը «մենք նորից սոված տարի կունենանք»: ■

digitised by A.R.A.R.@

Քադաֆիի երկակի խաղը

Լիբիայի «առաջնորդը» իբր այլեւս չի հովանավորում ահաբեկիչներին, բայց նրա գործակալները հիմա ավելի ակտիվ են եւ արդեն սպառնում են եւրոպային

1991 թ. դեկտեմբերի 18-ին Միացյալ Նահանգները, Մեծ Բրիտանիան եւ Ֆրանսիան Լիբիային սպառնացին մոտալուտ օդային, նավային եւ տեխնոլոգիական շրջափակմամբ: Դրանից երկու շաբաթ առաջ այդ նույն երկրները Տրիպոլիից պահանջել էին Արեւմուտքի արդարադատությանը հանձնել այն լիբիացիներին, որոնց մեղադրում են 1988 թ. դեկտեմբերին «Պան Ամ» ավիաընկերության «Բոինգ» ինքնաթիռի պայթեցման (270 զոհ) եւ 1989 թ. սեպտեմբերին «Ուտա» ընկերության ԴՍ-10 ինքնաթիռի պայթեցման (170 զոհ) համար: Առաջիկա շաբաթներին ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհուրդը կզբաղվի Լիբիայի հարցով, եւ գնդապետ Քադաֆին գիտե, որ այսուհետեւ վտանգված է իր վարչակարգի գոյատեւումը: Ուստի եւ նա մի ամբողջ շարք հրապարակային հայտարարություններ է արել, որոնց նպատակն է այն տպավորությունը ստեղծել, թե Լիբիան հրաժարվել է ահաբեկչությունից եւ նույնիսկ պատրաստվում է հեռացնել ահաբեկչական գործողություններից վարկաբեկված պաշտոնյաներին:

Լիբիացիները նույնիսկ հավակնում են առաջայում բացահայտել Սիրիայի եւ Իրանի հետ կապված պաղեստինցի ծայրահեղական խմբերի պատասխանատվությունը օդային աղետների նախապատրաստման եւ իրականացման գործում:

Դարձյալ Տրիպոլիում հասկացնում էին, թե Լիբիայի Ջամահիրիայի արտաքին հետախուզության երկրորդ դեմքը՝ Աբդալլահ Սենուսին՝ Քադաֆիի փեսան, վերջինիս անմիջական օգնական Աբդուլամ Ջադման եւ արտաքին գործերի փոխնախարար Մուսա Քուսան, որոնց մեղադրում են ԴՍ-10 ինքնաթիռի պայթեցման համար, իբր չեն վայելում վարչակարգի հովանավորությունը եւ կալանքի տակ են: Իսկ «Պան Ամ»-ի ինքնաթիռի պայթեցման համար մեղադրվող Մոհամեդ Ալ Մեգրահին եւ Խալիֆա Ֆիմահը իբր բանտարկված են, եւ պատրաստվում է նրանց դատավարությունը:

Մինչդեռ լուրջ հետաքրքրությունները Արեւմուտքի հատուկ ծառայությունների փորձագետներին թույլ են տվել համոզվելու, որ դա մի սովորական խաբեություն է եւ որ Տրիպոլիում ոչինչ չի փոխվել.

- Իբրահիմ Բեշարին, որը անվանապես արտաքին գործոց նախարարն է, մնում է գաղտնի ծառայությունների իսկական տնօրենը.

- Աբդալլահ Սենուսին՝ նրա տեղակալը, դարձյալ գործում է.

- Աբդելսալեմ Ալ Դերին, որին ներկայացնում են որպես այդ ծառայությունների նոր տնօրեն, իրականում իշխանազուրկ խամաճիկ է:

Լիբիացիների ձեռնարկած միակ կոնկրետ միջոցն այն է, որ միլիարդավոր դոլարներ եւրոպական բանկերից, որտեղ դրանք կարող էին բռնագրավվել, փոխադրվել են Կիպրոսի եւ Պարսից ծոցի երկրների բանկերը:

Ինչ վերաբերում է Մուսա Քուսայի գլխավորած *Մաթաբա* կազմակերպությանը, որը արտասահմանում իրագործում է Լիբիայի վարչակարգի քայքայիչ եւ ահաբեկչական գործողությունների մեծ մասը, այն թերեւս էլ ավելի է ակտիվացել: Կենտրոնական հետախուզական վարչության փորձագետներից մեկի՝ գնդապետ Ունես Ավիեղինգի խոսքերով ասած, *Մաթաբան* եւ վարչակարգի մյուս համանման կառույցները՝ միջերկրածովյի սոցիալիստական եւ առաջադիմական կազմակերպությունները, արաբ ժողովուրդների կոնգրեսը նույնիսկ կարողացել են երրորդ աշխարհի երկրներում ձեռք բերել նախկին ԽՍՀՄ-ի քայքայիչ ապարատի մեծ մասը: Տասնյակ «հակաիմպերիալիստական» կազմակերպություններ, ԽՍՀՄ-ի գաղափարախոսական եւ նյութական փլուզման հետեւանքով «որբացած» հարյուրավոր, գուցեեւ հազարավոր անհատներ համալրել են *Մաթաբայի* շարքերը, որը ինքը շատ բազմաբնույթ է եւ բաղկացած է 240 տարբեր խմբերից (պացիֆիստներ, գաղութատիրության հակառակորդներ եւ այլն), որոնք առկա են հինգ աշխարհամասում:

Արդ (եւ դա Արեւմուտքի հատուկ ծառայությունների ամենալուրջ մտահոգությունն է), Տրիպոլիի ակտիվությունը, որը երկար ժամանակ կենտրոնացված էր երրորդ աշխարհի երկրներում, մասնավորապես Աֆրիկայում, հիմա ավելի ու ավելի զգալի է դառնում Եւրոպայում: Լիբիայի քայքայիչ ապարատը արդեն քանի ամիս է, ինչ գործում է Հարավսլավիայում, մասնավորապես Խորվաթիայում, որտեղ Լիբիան դիվանագիտական ներկայացուցչություն է բացել, եւ մանավանդ Մակեդոնիայում, որը իսկական վառոդի տակառ է, որի բռնկումը կարող է պատերազմի մեջ ներքաշել Բուլղարիային եւ Հունաստանին:

Արեւմտյան Եւրոպան ինքն էլ ապահովագրված չէ այդ խարդավանքներից: «Էքսպրեսը» բացահայտել է, որ 1991 թ. հոկտեմբերին Հարավային Եւրոպայի երկրներից տասը երկսեռ երիտասարդներ Տրիպոլի են գնացել *Մաթաբայի* հրավերով: Այնտեղ երկու շաբաթ նրանք ահաբեկչական բնույթի հրահանգներ են ստացել. թեթեւ զենքի, պայթուցիկ նյութերի գործածում եւ այլն:

«L'Express», 26 դեկտեմբեր 1991

Իրանը ճանաչում է նախկին խորհրդային հանրապետությունների անկախությունը

Գուշակություններ անելը, հատկապես քաղաքական հարցերում, հետաքրքիր եւ գայթակղիչ զբաղմունք է, բայց ոչ շնորհակալ գործ, քանզի շատ հաճախ տրամաբանությամբ կառուցված ենթադրությունները իրականություն դառնալուց առաջ հերքվում են: Այդ դեպքում պետք է խուսափել այնպիսի կանխատեսումներից, որոնք չեն բխում բնության օրենքներից:

Երբ անցորդը զգուշացնում է ծառի ճյուղի վրա նստած եւ նույն ճյուղը սղոցող արեւելյան զվարճախոս Խոջա Նասրեդդինին, թե ծառը կտրելու դեպքում վայր կընկնի, ապա դա բնության եւ ֆիզիկայի օրենքներից բխող կանխատեսում է, որի նկատմամբ պետք է առավել ուշադիր լինել:

Երկրում հեղաշրջման փորձի եւ դիկտատուրայի հաստատման վերաբերյալ Շեւարդնաձեի կանխատեսումը Խոջա Նասրեդդինի առակը հիշեցնող գուշակություն էր, սակայն, երբ տեղի ունեցավ անխուսափելին, շատերի համար, այնուամենայնիվ, անակնկալ թվաց այն:

Խ. Միության ճակատագրի վերաբերյալ եղել են բազմաթիվ կանխատեսումներ: Օգոստոսյան չկայացած հեղաշրջումից հետո Իրանի «Թուդե» կուսակցության գլխավոր քարտուղար Քիանուրին համոզված պնդում էր, թե կոմունիստները մոխրի տակ թաքնված ածուխների են նման եւ նպաստավոր քամի փչելու դեպքում վերածվելու են ահռելի ուժի: Եւ վերակենդանացնելու են կուսակցությունը եւ նրա միջոցով՝ ժողովրդական ուժը:

Անշուշտ, չի կարելի լուրջ ընդունել Քիանուրիի կանխատեսումները, քանի որ նա ոչ թե ելնում է իրականությունից եւ բնության օրենքներից, այլ ավելի շատ արտահայտում է իր ցանկություններն ու սպասելիքները:

Մինչեւ վերջերս տիրապետող էր այն տեսակետը, թե ամբողջատիրական համակարգերն առանց արտաքին լայնամասշտաբ պատերազմների չեն փլուզվում, բայց չէ՞ որ փլուզվեց խորհրդային կայսրությունը: Անշուշտ, կանխատեսողների հաշվարկներում ինչ-որ բան սխալ էր: Թերեւս նրանք հաշվի չէին առել ժամանակակից լայնամասշտաբ պատերազմներում միջուկային զենքի կիրառության վտանգից թելադրված զգուշավորությունը:

Վերը նշված հանգամանքից ելնելո՞վ էր արդյոք, որ Իրանի իշխանությունները մինչեւ վերջերս, նույնիսկ օգոստոսյան խռովությունից հետո, հայտարարում էին, թե Թեհրանը իր հարաբերությունները խորհրդային հանրապետությունների հետ զարգացնելու է Մոսկվայի հետ գոյություն ունեցող հարաբերությունների շրջանակներում: Հայտնի է, որ Իրանի արտգործնախարար Վելայաթին այդ մասին հայտարարել է նոյեմբերի վերջերին Մոսկվայում կայացած ասուլիսի ժամանակ: Թերեւս նման հայտարարությունները բխում են Իրանի քաղաքական գործիչների կողմից որդեգրված զգուշավոր քաղաքականությունը, որպեսզի Թուրքիայի նախկին վարչապետ Մեսութ Յըլմազի նման, Թուրքիայի կողմից Ադրբեջանի անկախության ճանաչումից հետո չհայտարարեն, թե «Ադրբեջանի անկախության ճանաչումը խորհրդանշական բնույթ է կրում»:

Եւ այսպես, Թուրքիային մի քայլ զիջելուց հետո, Իրանը հապաղականորեն ճանաչեց նորաստեղծ պետությունների, այդ թվում Հայաստանի եւ Ադրբեջանի անկախությունը:

Գրիգոր ՍՈՍԹԵԼՅԱՆ

1972 թվականի դեկտեմբերի 21-ին Արեւելյան Բեռլինում գերմանական երկու պետությունների ստորագրած հիմնարար պայմանագրի 19-րդ տարեդարձը ծեր եւ հիվանդ Հոնեկերը դիմավորեց Մոսկվայում: Նրան կհանձնե՞ն արդյոք իր երկրի արդարադատությանը: Նա տարագրության կմեկնի՞ արդյոք Հյուսիսային Կորեա, թե՞ իր օրերը կավարտի Չիլիի դեսպանատանը:

Հարկ է ասել, որ Գերմանիայում կոմունիզմը ստեղծեց մոլորակի ամենաանողոքելի վարչակարգերից մեկը: Դրա վերջին ղեկավարը Հոնեկերն է, որը մտահղացավ եւ 1961 թվականին անձամբ իրականացրեց Բեռլինի պատի կառուցման հրեշավոր գործողությունը: Դարձյալ նա էր, որ անձամբ հրաման արձակեց կրակել եւ սպանել այն գերմանացիներին, որոնք կփորձեին փախչել սոցիալիստական դրախտից: Զոհվեց մոտավորապես 200 մարդ, եւ նրանց անունից է, որ արդարություն են պահանջում Բոննում:

Սակայն արժե խոսել որոշ քաղաքական գործիչների ստորության ու երկերեսանիության մասին: Պարզապես ոմանք կարճ հիշողություն ունեն, եւ օգտակար կլինի այն մի քիչ թարմացնել Եւրոպայում ներկայումս տեղի ունեցող վերափոխումների ժամանակներում: Հոնեկերը հաջորդեց Վալտեր Ուլբրիխտին: Վերջինս մարմնավորում էր լենինյան քաղաքականության կոմիսարի կերպարը: Ուլբրիխտը Մոսկվայից, որտեղ ինքը անցկացրել էր պատերազմը, վերադարձավ զավթիչ զորախմբերի վագոններով: Մինչդեռ Հոնեկերը 1934 թվականին ձերբակալվեց Գեստապոյի կողմից եւ տասը տարուց ավելի անցկացրեց Բրանդենբուրգի բանտախցերից մեկում, որտեղ էսէսականները ամեն շաբաթ հայտարարում էին նրա մոտալուտ մահապատիժը: Իր երկրում նա եղավ առաջին հակաֆաշիստներից մեկը:

Սակայն նրա անցյալը բնավ թույլ չի տալիս թողություն տալ նրա հետագա մեղքերին: Միաժամանակ այս աշխարհի մեծերից ոմանք պետք է հիշեն, որ հենց իրենց ջանքերի շնորհիվ Հոնեկերը դարձավ միջազգայնորեն ճանաչված մի պետության ղեկավար: Ջոն Քենեդին թեթեւամտորեն կանաչ լույս վառեց Բեռլինի պատի կառուցման ճանապարհին, այդպիսով անխուսափելի դարձնելով Արեւելյան Գերմանիայի ճանաչումը եւ այն մտցնելով Վիլլի Բրանդտի ապագա արեւելյան քաղաքականության մեջ: 1973 թվականի փետրվարի 13-ին Փարիզը եւ Լոնդոնը դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատեցին Արեւելյան Բեռլինի հետ:

Եւ 80-ական թվականների վերջերին Հոնեկերը արդեն դարձավ հարգված անձնավորություն, որին այցելություններ էին կատարում: 1987 թվականի սեպտեմբերին Բոննում նախկին կանցլեր Հելմուտ Շմիդտը իր համաքաղաքացիներին խնդրեց Հոնեկերին «ընդունել եղբոր պես»: 1985 թվականի հունիսին Ֆրանսիայի վարչապետ Լորան Ֆաբիուսը ԳԴՀ-ի մայրաքաղաք մեկնեց, որպեսզի փորձի այնտեղ վաճառել մի քանի գազատուրբին: 1988-ի հունվարին Հոնեկերին որպես պետության ղեկավարի ընդունեցին Փարիզում, Ադենաուերի եւ դը Գոլի ստորագրած Ելիսեյան պայմանագրի 25-րդ տարեդարձից մի քանի օր առաջ: Եւ ոչ մի ցուցարար չհայտնվեց Փարիզի փողոցներում...

Բորիս Ելցինը, հայտարարելով, թե ինքը պատրաստ է Հոնեկերին հանձնել Գերմանիայի արդարադատությանը, պետք է հիշի, որ չնայած Մոսկվայի օգոստոսյան խռովության օրերին իր դրսեւորած քաջությանը, ինքը Սվերդլովսկում եղել է կուսակցական ապարատչիկ եւ ժամանակին բարեխղճությամբ եւ նույնիսկ հարգանքի տուրք է մատուցել «եղբայրական պետության» նախագահին: Թերեւս նախընտրելի է Միխայիլ Գորբաչովի բռնած դիրքը, որը 1989 թվականի աշնանը մահվան համբույր տվեց Հոնեկերին, սակայն երաշխավորում էր Մոսկվայում նրա ապաստանի իրավունքը:

Ինչ վերաբերում է գերմանացի որոշ ղեկավարների, նրանք այսօր երկերեսանիորեն են վարվում: Խոսում են Հոնեկերի արտաքսման մասին, մինչդեռ Արեւելյան Գերմանիայի գաղտնի ծառայությունների նախկին ղեկավար Մարկուս Վոլֆը ազատ մարդ է գալիս, նրա գործերը խնամքով թաքցված են, որը երաշխավորում է անպատժելիություն:

«Անիծյալ Հոնեկերը», որը խղճի խայթի բացակայության պայմաններում տառապում է հիվանդությունից, դառնում է մի նողկալի ուրվական: Հասկանալի է, որ ամենից մերժված Բեռլինի նախկին «թագավորը» աշխարհում ուրիշ ապաստան չի գտնում, բացի ասիացի բռնակալ Կիմ Իր Սենի երկրից: Կարծում ենք, դա արդեն իսկ բավարար պատիժ է:

«L'Express», 26 դեկտեմբեր 1991

Սիրիայի հանրապետության նախագահի պաշտոնը ժառանգակա՞ն

«Մուսուլմանական երկու գլխավոր սրբավայրերի պաշտպանը» (իսլամական աշխարհում այդպես են կոչում Սաուդյան Արաբիայի թագավորին) անցյալ դեկտեմբերի վերջին «մաղթեց» Սիրիայի նախագահի որդի Բասել Ասադին հաջորդել հորը այդ պաշտոնում: Կիսալուրջ-կիսակատակ, այդպես մեկնաբանեցին քաղաքական մեկնաբանները Դամասկոսում տարածված լուրը Սաուդյան Արաբիայի Ֆահդ թագավորի եւ սիրիական բանակի մայոր Բասել Ասադի միջեւ Էլ-Ռիադում կայացած հանդիպման մասին: Բասել Ասադը վերջերս Մոսկվայում ստացել էր ռազմական գիտությունների թեկնածուի կոչում: Զրույցի բովանդակության մասին ոչինչ հայտնի չէ:

Տեղի իրազեկ դիտորդները վերջերս ավելի ու ավելի են հակվում այն մտքին, թե Սիրիայի առաջնորդ Հաֆեզ Ասադը, որն անցյալ հոկտեմբերին նշել էր իր 61-ամյակը եւ դեկտեմբերին հաղթականորեն չորրորդ յոթնամյա ժամկետով վերընտրվել նախագահական պաշտոնում, կուզենար իր հետնորդը դարձնել Բասելին:

Բասել Ասադն ավարտել է Դամասկոսի համալսարանի ինժեներական ֆակուլտետը, այնուհետեւ բարձրագույն ռազմական ակադեմիայի եւ տանկային կոլեջին կից դասընթացները: Այժմ նա ղեկավարում է տանկային գումարտակ Սիրիայի հանրապետական գվարդիայի ընտրյալ դիվիզիայում, հայրենիքում համարվում է լավագույն հեծյալը, միաժամանակ մնալով հոր հնազանդ զավակը: Դիտորդների գնահատմամբ, մայոր Ասադը բազմագիտակ է, լավ տեղյակ է երկրում եւ շրջանում տիրող կացությանը: Նա կապեր ունի բանակում, հատուկ ծառայություններում եւ կուսակցական պետական կառույցներում: Նրա շուրջը, ինչպես նկատվում է, արդեն այսօր համախմբվում է երիտասարդ, հեռանկարային քաղաքական գործիչների մի խումբ: Բավականին հաճախ կարելի է տեսնել Բասելի խոշոր լուսանկարը Դամասկոսում երթեւեկող մեքենաների պատուհաններին, հատկապես, երբ ղեկին նստած են պատանի վարորդներ: ■

digitised by A.R.A.R.@

«Արարատ»ը եւրոպական ճանաչման է արժանանում

Շվեյցարիա կատարած ուղեւորությունից վերադարձավ Երեւանի «Արարատ»ը: Ահա թե ինչ է՞ պատմում թիմի գլխավոր մարզիչ Արմեն ՍԱՐԳՍՅԱՆԸ.

– Ժնեւի «Սերվետ» թիմը մեզ Շվեյցարիա հրավիրեց «Ազգ» թերթի արտասահմանյան հովանավորներ Ժնեւի Թեքեյան մշակութային միության եւ ՀԲԸ Միության պատասխանատու Հակոբ Ավագյանի միջնորդությամբ: Հենց վերջինս էլ մեզ դիմավորեց Ցյուրիխի օդակայանում եւ անձամբ ուղեկցեց Ժնեւ: Ընդ որում, քանի որ մենք հունվարի 5-ին ժամանեցինք Ժնեւ եւ հրավիրող կողմի՝ «Սերվետ»-ի խնամակալության տակ պետք է ընկնեինք հունվարի 7-ին, այդ 2 օրվա մեր կեցության ծախսերն իրենց վրա վերցրին Թեքեյան մշակութային միությունն ու ՀԲԸ Միությունը: Մենք անմիջապես զգացինք մեր հայրենակիցների ջերմ հոգատարությունը: Մեզ համար հագեցած ծրագիր էր մշակված: Հունվարի 6-ին Ժնեւի հայկական եկեղեցում մեր պատվիրակությունը մասնակցեց Սուրբ Ծննդի արարողությանը: Մեզ քարեմաղթանքներով դիմեց եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Այգազյան վարդապետը, որը նաեւ հաջողություններ ցանկացավ առաջիկա մրցաշարում: Նույն օրը երեկոյան ՀԲԸ Միությունը Սուրբ Ծննդի առթիվ եւ մեր պատվիրակության պատվին ճաշկերույթ տվեց: ՀԲԸ Միության տեղի մասնաճյուղի նախագահ տիկին Թալին Ավագյանը մեզ կոչ արեց, որպես նորաստեղծ անկախ պետության առաջին ծիծեռնակներ, ոչինչ չխնայել Հայաստանի մարզական պատիվը բարձր պահելու համար:

Նույն Հակոբ Ավագյանի միջնորդությամբ «Սերվետ» թիմը հնարավորություն տվեց մարզվելու եւ վարժվելու արհեստական ծածկ ունեցող մարզադաշտում, որի չափսերն անսովոր էին՝ 40 60 մ եւ որտեղ պետք է կայանային հանդիպումները:

Ձերմ ընդունելության համար հանդես գալով պատասխան խոսքով, խնդրեցի տեղի փոքրաթիվ համայնքի մեր հայրենակիցներին 2 օրով մի կողմ դնել բոլոր գործերն ու հոգսերը, ներկա լինել մրցումներին եւ քաջալերել տղաներին: Հարկավոր էր տեսնել, թե նրանք Հայաստանի դրոշակները ձեռքներին ինչպիսի խանդավառությամբ էին ոգեւորում «Արարատ»-ի ֆուտբոլիստներին, մանկան պես ուրախանում ամեն մի հաջողության համար:

Ձեզ հայտնի են մրցաշարի մասնակիցները: Թիմերը խաղերին մասնակցում էին 6-ական ֆուտբոլիստներով: Ամեն հանդիպում բաղկացած էր 2 կեսից, յուրաքանչյուրը 14 րոպե տեւողությամբ եւ մեկ րոպե ընդմիջումով: Հաղթանակի համար տրվում էր 2, խոսոր հաշվով հաղթանակի համար՝ 3 միավոր: Թույլատրվում էին խաղացողների անընդհատ փոփոխություններ: Դա հնարավորություն էր տալիս խաղի տեմպը բարձր պահել: 2 օրում պետք է անցկացնեինք 4-ական խաղ, չհաշված եզրափակիչը: Առաջին երկու տեղ գրավածները լրացուցիչ մրցավեճում պետք է վիճարկեին առաջին մրցանակը, որը հավասար էր 12 հազար շվեյցարական ֆրանկի:

Մրցաշարը հունվարի 8-ին բացվեց մրցումների կազմակերպիչ «Սերվետ»-ի եւ «Արարատ»-ի մրցավեճով: Առաջին կեսից հետո 3:0 հաշվով առջեւում էր «Սերվետ»-ը: Ամոթից շըվարել էինք: 2-րդ կեսում մեր տղաները կերպարանափոխվեցին: 2 անգամ աչքի ընկավ Կարեն Մարկոսյանը, մեկ անգամ Արտաշես Ադամյանը: Խաղն ավարտվեց ոչ-ոքի՝ 3:3: Ժամանակը չհերիքեց հաղթանակ կորզելու համար: 40 րոպե հանգստանալուց հետո «Արարատ»-ը մրցեց Դանիայի «Բրոնդբյու»-ի հետ, որի կազմում հանդես են գալիս այս երկրի հավաքականի մի քանի խաղացողներ: Ընդհանրապես մրցաշարում հանդես էին գալիս անվանի շատ ֆուտբոլիստներ, իրենց երկրների հավաքականների խաղացողներ: «Բրոնդբյու»-ն էլ առաջինը գրավեց «Արարատ»-ի դարպասը, սակայն Ադամյանի, Ալբերտ Սարգսյանի եւ Վարազդատ Ավետիսյանի դիպուկ հարվածներից հետո վերջնական հաշիվը դարձավ 3:1:

Հաջորդ օրը «Արարատ»-ը նախ 2:0 հաշվով հաղթեց Լիխտենշտայնի «Ֆադուց»-ին (Գուրգեն Ենգիբարյան, Լեւոն Ստեփանյան), ապա 1:1 հաշվով ավարտեց հանդիպումը Ֆրանսիայի «Կանն»-ի հետ (Սարգսյան): 6-ական միավոր վաստակեցին «Արարատ»-ն ու «Բրոնդբյու»-ն: Վերջինս 2 հանդիպում շահել էր խոշոր հաշվով:

1-ին փուլից հետո 1-ին տեղը գրավեց «Արարատ»-ը:

	Խ	Հ	Ո	Պ	Մ
1. «Արարատ»	4	2	2	0	6
2. «Բրոնդբյու»	4	2	0	2	6
3. «Սերվետ»	4	2	1	1	5
4. «Կանն»	4	1	1	2	3
5. «Ֆադուց»	4	1	0	3	2

Եզրափակիչում կրկին մրցեցին «Արարատ»-ն ու «Բրոնդբյու»-ն: Երբ հաշիվն էր 1:1, վերջին րոպեներին 11 մ. հարվածով Դանիայի հավաքականի խաղացող Ռասմուսենը հաղթանակ բերեց «Բրոնդբյու»-ին: Հենց վերջինս էլ ճանաչվեց մրցաշարի լավագույն խաղացող ու նաեւ գլխավոր ռմբարկու (5 գնդակ):

Լավագույն դարպասապահ ճանաչվեց 18-ամյա Արմեն Պետրոսյանը: Ավելորդ չէ նշել, որ «Ֆադուց»-ի կազմում հանդես էր գալիս Հարավսլավիայի հավաքականի դարպասապահ Իվկովիչը: Արմեն Պետրոսյանը «Սերվետ»-ի կողմից պարգեւատրվեց շվեյցարական ժամացույցով, իսկ Հակոբ Ավագյանը նրան նվիրեց ձեռագործ թանկարժեք գորգ: «Արարատ»-ի 6 խաղացողներ արժանացան «Ֆադուց»-ի, «Սերվետ»-ի եւ «Կանն»-ի մարզիչների ուշադրությանը, իսկ «Սերվետի» ղեկավարները հավանեցին հատկապես Կարեն Մարկոսյանին եւ խնդրեցին մեզ, որ նրան թույլատրենք մեկ ամսով մարզվելու «Սերվետ»-ի հետ: Մարկոսյանը մնաց Ժնեւում: Փորձաշրջանը հաջող անցնելու դեպքում «Սերվետ»-ը բանակցություններ կվարի «Արարատ»-ի հետ՝ նրա տեղափոխության կապակցությամբ:

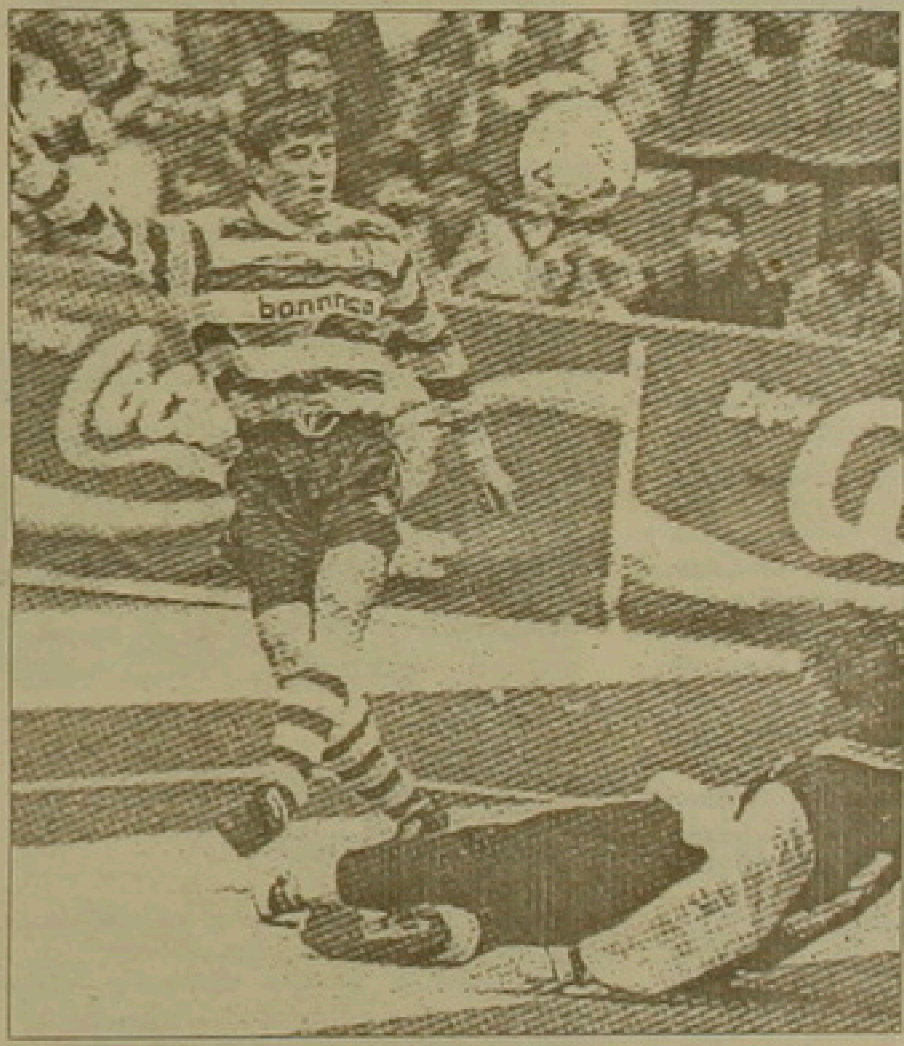

Տեսարան շվեյցարական մրցաշարից

Մենք ուրախ ենք, որ լավ խաղով բերկրանք պատճառեցինք տեղի մեր հայրենակիցներին: Նրանց խանդավառությանը չափ ու սահման չկար: Տեղի «Լա Սուիս» թերթը խոշորատառ «Զարմացնող հայերը» վերնագրով հոդվածում գրեց. *«Ժնեւի քաղաքային մարզադաշտի լուսամփոփների տակ արարատցիները պայթեցին: Նրանք իրենց բարձր խաղամակարդակով զարմացրին մարզասերներին եւ արժանացան նրանց ուշադրությանը»:* ■

Խորհրդային միջուկային զենքերը (եւ ուղեղները) միջազգային սեւ շուկայո՞ւմ

Ժամանակին Բրեժնեւը սիրում էր տեղի-անտեղի հայտարարել, որ Օդեսայի սեւ շուկայում կարելի է ճարել ատոմային ռումբի բաղադրամասեր եւ հավաքել այն: Կատակով ասված այդ խոսքն այսօր կարող է վերածվել (եթե արդեն չի վերածվել) իրականության, որից այնքան վախենում են արեւմտյան պետությունները, հակառակ ՊԱԿ-ի կողմից անընդհատ տրվող հավաստիացումներին եւ նախկին ԽՍՀՄ-ի միջուկային զենքը միացյալ հրամանատարության տակ պահելու մասին նորաստեղծ Համագործակցության երկրների միջեւ կայացած համաձայնության:

Ամերիկյան «Նյուզուիք» շաբաթաթերթն իր հունվարի 13-ի համարում գրում է, որ արեւմտյան եւ հատկապես ամերիկյան անվտանգության ծառայությունները խոր մտահոգությամբ են հետեւում աշխարհի այս կամ այն մասում բացահայտվող փաստերին: Անցյալ տարվա վերջերին իտալական զաղտնի ծառայությունները բացահայտել են մի փոքրիկ նմուշ պլուտոնիում -239, որը մաս էր կազմում 10 կգ մի ավելի մեծ քանակության: Մասնագետների կարծիքով, այն հաստատապես խորհրդային արտադրության էր եւ նախատեսված խորհրդային տեխնոլոգիայով «սնվող» երկրների համար, ինչպես Լիբիան, Իրաքը:

Նմանատիպ պարագա էին ներկայացնում Բելգիայում անգլիական անցագիր ունեցող մի անձի ձեռքին հայտնաբերված 5 արկղիկները, որոնց մեջ կար հարստացված ուրան, որոնցից յուրաքանչյուրը նա փորձում էր վաճառել 100 հազար դոլարով: Ըստ որոշակի տվյալների, դրանք բերվել էին Տաջիկստանից:

Նկատի ունենալով նախկին ԽՍՀՄ-ի վիճակը, մարդկանց եւ հանրապետությունների նյութական անձուկ պայմանները, արեւմտյան երկրները կարծում են, որ երրորդ աշխարհի տարբեր երկրներ կփորձեն գնել խորհրդային միջուկային զենքի բաղադրամասեր, տեխնոլոգիա եւ գլխիկներ:

Արեւմտյան աղբյուրները գտնում են, որ Համագործակցության մի շարք երկրներում կան 27 հազար միջուկային հրթիռներ, որոնցից 12 հազարը Ռուսաստանում, Ուկրաինայում, Բելառուսում եւ Ղազախստանում: Իսկ մնացած 15 հազարը, որոնք բաղկացած են կարճ եւ միջին տարածության հրթիռներից, ցրված են մյուս հանրապետությունների տարածքում, հետեւաբար խիստ դժվար է դրանց վերահսկողությունը, եւ ոչ Ելցինը, ոչ Շապոշնիկովը եւ ոչ էլ որեւէ օրեւէ պատասխանատու չի կարող հարյուր տոկոսանոց երաշխիք տալ:

Հաշվված է նաեւ, որ նախկին ԽՍՀՄ-ում միջուկային զենքի բնագավառում աշխատում էին 900 հազար մարդ, որոնցից միայն 2000-ը գիտեն միջուկային ռումբի ստեղծման գաղտնիքները: Սակայն այդքանն էլ բավական է, որ տնտեսական ներկա պայմաններում նրանցից շատերը «գնվեն», եւ ուղեղները արտահոսք սկսվի դեպի տարբեր երկրներ: ■

Կենսունա՞կ է արդյոք ԱՊՀ-ի ֆուտբոլը

Նախկին ԽՍՀՄ ֆուտբոլի ֆեդերացիան իր վերջին ղեկնումում լիազորությունները զիջեց Անկախ պետությունների համագործակցության ֆուտբոլային ֆեդերացիաների ասոցիացիային:

Նախկին ֆեդերացիայի նախագահը Վյաչեսլավ Կոլոսկովը փաստորեն փոխեց միայն ցուցանակը, դարձավ նորաստեղծ ասոցիացիայի նախագահ:

Պլենումի աշխատանքներին մասնակցած 112 պատգամավորների գերակշռող մեծամասնությունը ոչ միայն քվեարկեց ֆուտբոլային ֆեդերացիաների ասոցիացիա ստեղծելու, այլեւ ԱՊՀ-ի բաց առաջնություն անցկացնելու օգտին:

Նախատեսվում է, որ առաջնությանը կըմասնակցեն 22 թիմ: Արդեն իրենց համաձայնությունն են տվել Ռուսաստանի, Բելառուսի, Ղազախստանի, Ղրղզստանի, Տաջիկստանի, Թուրքմենստանի, Ուզբեկստանի, Ադրբեջանի, Աբխազիայի եւ Պրիդնեստրովիեի ֆուտբոլային ֆեդերացիաները:

ԱՊՀ-ի առաջնությանը մասնակցելուց հըրաժարվեց Հայաստանը: Մինչ այդ նման որոշում էին կայացրել Ուկրաինայի եւ Մոլդովայի ֆեդերացիաները, որոնք մտադիր են իրենց ազգային անկախ առաջնություններն անցկացնել: Որոշվեց անցկացնել նաեւ ԱՊՀ-ի գավաթի խաղարկություն, եւ քանի դեռ անկախ պետությունները միջազգային կամ Եվրոպական ֆեդերացիաների անդամներ չեն դարձել՝ Եվրոպայի առաջնությանը պետք է մասնակցի ԱՊՀ-ի հավաքականը: Ընդ որում, Ուկրաինայի ֆեդերացիան համաձայնել է առանց Շվեյցարիայում կայանալիք Եվրոպայի առաջնությանը թույլատրել իրենց խաղացողներին հանդես գալու ԱՊՀ-ի հավաքականի կազմում: Սակայն, այս ծրագրերը դժվար թե կյանքի կոչվեն, քանի որ քաղաքական իրադրությունը փոխվում է ոչ թե օրեցօր, այլ ժամ առ ժամ:

Իր հերթին, Ռուսաստանի ֆուտբոլային նորաստեղծ ասոցիացիան, որի նախագահ է ընտրվել Անզոր Կավազաշվիլին, անմիջապես առճակատման մեջ մտնելով Ռուսաստանի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի հետ եւ ծգտելով գերիշխանության, հայտարարել է, որ Ռուսաստանն էլ անկախ առաջնություն է անցկացնելու, որի բարձրագույն խմբի մրցաշարին մասնակցելու է 18 թիմ:

Ուշագրավն այն է, որ Ռուսաստանի թե ֆուտբոլային ֆեդերացիան եւ թե ասոցիացիան դիմել են միջազգային ֆեդերացիային ճանաչելու միայն իրենց լիազորությունները՝ վերականգնելու Ռուսաստանի այդ կազմակերպությանը անդամությունը: Ըստ ԱՊՀ-ի ֆուտբոլային ասոցիացիայի, բարձրագույն խմբի 22 թիմերը նախնական փուլում բաժանվելու են 2 խմբի: Այնուհետեւ երկու շրջանով մրցակարգով 5-ական լավագույնները երկրորդ փուլում վիճարկելու են մեդալները:

«Ա» խումբը կազմում են Դուշանբեի «Պամիր»-ը, Ֆերգանայի «Նեֆթյանիկ»-ը, Աշխաբադի «Կոպետդաղ»-ը, Բաքվի «Նեֆթչի»-ն, Մոսկվայի «Սպարտակ»-ը, Մոսկվայի «Դինամո»-ն, Մոսկվայի «Լոկոմոտիվ»-ը, Տիրասպոլի «Տիլիգուլ»-ը, Ս. Պետերբուրգի «Զենիթ»-ը, Նիժնի Նովգորոդի «Լոկոմոտիվ»-ը եւ Բիշքեկի «Ալգա»-ն:

«Բ» խումբը կազմում են Տաշքենդի «Պախտակոր»-ը, Նամանգանի «Նովբախոր»-ը, Ալմա-Աթայի «Կայրաթ»-ը, Վլադիկավկազի «Սպարտակ»-ը, Սուխումի «Դինամո»-ն, ԲԿՄԱ-ն, Մոսկվայի «Տորպեդո»-ն, Մինսկի «Դինամո»-ն, Վոլգոգրադի «Ռոտոր»-ը, Եկատերինբուրգի «Ուրալմաշ»-ը: ■

Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի նամակը Սամարանչին

Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը դիմել է Միջազգային օլիմպիական կոմիտեի նախագահ Խուան Անտոնիո Սամարանչին՝ խնդրելով քննարկել Հայաստանի՝ Ազգային օլիմպիական կոմիտեին անդամագրվելու հարցը:

Սամարանչին հասցեագրված նամակում Հայաստանի նախագահը առաջարկում է այդ խնդրանքը քննարկել՝ հաշվի առնելով *«Համաշխարհային հանրության կողմից Հայաստանը որպես անկախ պետություն ճանաչելու ընդլայնվող գործընթացը եւ միջազգային մրցասպարեզներում հայ մարզիկ-մարզուհիների ձեռք բերած նվաճումներն ու հեղինակությունը»:*

Հաստինգսի մրցաշարում

Հաստինգսի ճատրակի ամանորյա ավանդական միջազգային մրցաշարի հաղթող դարձավ մոսկվացի գրոսմայստեր Եվգենի Բարեեւը, որը եզրափակիչ տուրից առաջ 1,5 միավորով առաջ անցավ մոտակա մրցակցից:

Բաժինը վարում է Սուրեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

Ելցինը պատրաստ հեռանալ կառավարությունից

Ինչպես հայտնի դարձավ Ռուսաստանի նախագահին մոտ աղբյուրներից, հաջորդ շաբաթ Բորիս Ելցինը հավանաբար կհայտարարի Ռուսաստանի կառավարության ղեկավարի պաշտոնը թողնելու մասին՝ ԱՊՀ-ի սահմաններում քաղաքական հարցերի լուծման շուրջ կենտրոնանալու նպատակով:

Այդ կապակցությամբ Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի պատգամավորների շրջանում այդ պաշտոնի իրական թեկնածուներ են համարվում փոխնախագահ Ալեքսանդր Ռուցկոյը, Սանկտ-Պետերբուրգի քաղաքագլուխ Անատոլի Սոբչակը եւ թժիշկ Սվյատոսլավ Ֆյոդորովը: Չեն բացառում նաեւ, որ վերջին պահին կարող է առաջարկվի Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահ Ռուսլան Խասբուլատովի թեկնածությունը:

Նոր վարչապետի հարցը կրկին կլինի խորհրդարանի նիստի քննարկման առարկա, քանի որ ինչպես նշվում է, **«անհրաժեշտ է վերջնականապես հանել երկու հիմնական պաշտոնների, նախագահի եւ վարչապետի, համատեղության հարցը»:**

Մինչդեռ խորհրդարանի նախագահ Ռուսլան Խասբուլատովը արտահայտվեց հանրապետության այժմյան կառավարության հրաժարականի կողմ: Իտալիայի խորհրդարանի վերին պալատի պատգամավորության հետ Մոսկվայում տեղի ունեցած հանդիպման ժամանակ նա նշեց, որ **«ոչ մի սարսափելի բան չի տեսնում, եթե մի կառավարությունը փոխում է մյուսին, քանի որ պետական կառուցվածքի կայունության երաշխավորներն են նախագահը եւ խորհրդարանը»:** ■

digitised by A.R.A.R.@

Կախաղանի դատապարտված Կարպիս Ալթունյանը ազատ է արձակվել

Թուրքական վարչակազմի նորաստեղծ մարդու իրավունքների պաշտպանության նախարարության ստեղծումից հետո Թուրքիայում կախաղանի, ցկյանս բանտարկության եւ 24 տարվա բանտարկության մի շարք դատապարտվածներ ազատ են արձակվել, մի գաղութ ընդհանրապես փակվել եւ բազում բանտերի սոցիալական պայմանները սկսել են բարելավվել, քանի որ Թուրքիայի Քրեական օրենսգրքի 3717-րդ «*Ահաբեկչության դեմ պայքար*»-ի մասին օրենքում փոփոխություններ են կատարվել:

Ազատ արձակված, նախապես կախաղանի դատապարտված բանտարկյալներից մեկն է հայազգի Կարպիս Ալթունյանը: Թուրքական «Միլլիյեթ» օրաթերթի հունվարի 2-ի համարում, թերթի Այնթափի թղթակից Աբիլլա Քարադումանի տված տեղեկության համաձայն, Կարպիս Ալթունօղլուն 1991 թ. դեկտեմբերի 31-ին ազատ է արձակվել Այնթափի «*խստուկ տիպի պատժարանից*»:

Կարպիս Ալթունյանն այն երիտասարդ սերնդից էր, որ 1961 թ. մասամբ «ժողովրդավարացված» նոր սահմանադրությունից ոգեւորվելով, Թուրքիայում ձախակողմյան գաղափարախոսությունը քարոզելու համարձակությունն էր ունեցել:

Նա իր սերնդակիցների նման 1971 թ. թուրքական զինվորական հեղաշրջման ժամանակ բանտարկվել եւ 1974 թ., այն ժամանակվա սոցիալ-դեմոկրատ վարչապետ Բյուլենթ Էջեվիթի հռչակած ընդհանուր ներումից օգտվելով, ազատ էր արձակվել:

Ալթունյանը 1974 թ. մինչեւ 1981 թ. ընդհատակում գործող TKP-ML-ի (Թուրքիայի մարքսիզմ-լենինիզմ կոմունիստական կուսակցություն) ակտիվ առաջնորդներից էր: Այս կազմակերպությունը բացարձակապես կապ չուներ Թուրքիայի կոմունիստական այն կուսակցության հետ, որը մինչեւ վերջերս նույնպես արգելված էր եւ իր պայքարը տանում էր նախկին Արեւելյան Գերմանիայի կենտրոնից ղեկավարվելով:

TKP-ML-ն իր զինյալ գործողությունները իրականացնում էր, հարձակումներ կատարելով թուրքական եւ արտասահմանյան մի շարք զինվորական կառույցների եւ դրամատների վրա:

1981 թ., երբ սեպտեմբերի 12-ի թուրքական նոր «զինվորական հեղաշրջման» շրջանի սկիզբն էր, Ադանայի զինվորական ատյանը, ձերբակալելով Ալթունյանին, մինչեւ 1991-ի դեկտեմբերի 31-ը պահում էր կալանքի տակ:

Տասը տարիների ընթացքում Կարպիս Ալ-

թունյանի կյանքը շատ նախանձելի չէր թուրքական բանտերում: Թուրքական, գերմանական, հոլանդական եւ շվեդական մի շարք թերթերում քանիցս արձագանք էին գտել նրա հանդեպ կիրառված զանազան չարչարանքները, տանջանքները եւ չխոսելու համառությունը:

Որպես հետեւանք նա կորցրել է ձախ աչքը եւ ձախ դաստակը, երբ նրան բանտից բանտ, քաղաքից քաղաք էին քշում:

«Միլլիյեթը» գրում է, թե դեկտեմբերի 31-ին, երբ Ալթունյանը բանտի դռնից դուրս էր գալիս, դիմավորվեց մի խումբ ընկերների, համակիրների եւ իր տիկնոջ՝ տիկին Յըլդըզ Այդընի կողմից, որի հետ երկու տարի առաջ էր ամուսնացել: Իր մոտիկների հետ ողջագուրվելուց հետո նա ասել է. «*Տասնից ճիշտ 10 տարի առաջ, դարձյալ Նոր տարվա շեմին՝ դեկտեմբերի 31-ին ինձ ձերբակալել էին: Իսկ հիմա, 10 տարի հետո ինձ ազատ արձակեցին: Ազատությունը շատ բարդ մի զգացում է: Ուզում եմ թուրքական բանակում ծառայել, սակայն չգիտեմ, այս վիճակով ինչպես ինձ կընդունեն բանակը: Ինձ թվում է, դա անհնարին է: Ինչքան է, առայժմ 15 օր արձակուրդ տվին, հետո հայտնի կլինի մեր ճակատագիրը*»:

Պատասխանելով մի թղթակցի այն հարցին, թե ազատվելուց հետո ինչո՞վ է զբաղվելու, նախկին հայդուկն ասել է. «*Տակավին չեմ որոշել, թե ազատվելուց հետո ինչով եմ զբաղվելու: Գալով իմ գաղափարներին, որոշել եմ պահպանել դրանք*»: Կազմակերպված մի հավաքի ընթացքում Թուրքիայում եւ աշխարհում տեղի ունեցած քաղաքական փոփոխությունները վերլուծելիս նա ավելացրել է, թե «*Խորհրդային եւ Արեւելյան բլոկի փոփոխությունները բացարձակապես անակնկալ չեն, որովհետեւ առաջիկայում այսպես լինելիքը Խրուշչովի եւ Բրեժնեւի ժամանակ էր հայտնի եղել: Գալով Թուրքիայի կառավարության նոր ծրագրին, ես գնահատում եմ որպես «խաբուսիկ» քայլեր*»: Կարպիս Ալթունյանը հեղինակ է նաեւ երկու գրքերի, որոնցից առաջինն ունի «*Խորհրդային Միությունում եւ Եվրոպայում, որտեղից որտեղ...*», երկրորդը՝ «*Ալիական ռեվիզիոնիզմ*» խորագիրը:

Մինչեւ օրս եղել են կարպիսներ, գրիգորներ, եղել են նաեւ զոհված հայրապետներ, արմենակներ, նուբարներ... եւ ուրիշներ, որոնք այլեւս չկան: Նրանց մասին մեր ժողովուրդը ոչ մի բան չգիտե: Մեր կարծիքով, այդ բացը պետք է լրացնել:

Բ. Հ. Ա.

Ռուսաստանը խոչընդոտում է Ադրբեջանին

Ռուսաստանի ռազմական ղեկավարությունը, ինչպես նաեւ ԱՊՀ-ի զինված ուժերի գլխավոր հրամանատար մարշալ Եվգենի Շապոշնիկովը արգելքներ են հարուցում Ադրբեջանի զինված ուժերի կառուցման գործում: Այդ մասին հունվարի 13-ին Բաքվում տեղի ունեցած բրիֆինգում հայտարարեց Ադրբեջանի պաշտպանության նախարար Թաջեդին Մեհթիեւը:

Նա նշեց, որ հանրապետության տարածքում տեղակայված նախկին Միության զորքերի սույններին զենքերի կարգադրություն էր տրվել Ադրբեջանին հանձնաժողովության ներքում չտալ: Նա կողմ արտահայտվեց, որ հանրապետությունում գտնվող զորամասերի անձնակազմը անցնի Ադրբեջանի իրավասության տակ:

Պաշտպանության նախարարը նշեց Ղարաբաղում գտնվող Ադրբեջանի զինված ուժերի վատ նյութատեխնիկական մատակարարումը: Նրա պնդմամբ, այնտեղ չկա ռազմական տեխնիկայի ոչ մի միավոր, չի բավարարում հրազենը, զինամթերքը եւ այլն: Նախարարը հայտնեց, որ «երկու-երեք օրից հետո» Ադրբեջան է ժամանում մարշալ Եվգենի Շապոշնիկովը:

Պատասխանելով Կասպից ծովի ռազմական նավատորմի եւ հանրապետությունում տեղաբաշխված ռազմաօդային ուժերի զորամասերի ճակատագրին վերաբերող «ԻՖ»-ի թղթակցի տված հարցին, Թ. Մեհթիեւը ասաց. «*Քանի որ Կասպից ծովը ողողում է 4 հանրապետությունների՝ Ռուսաստանի, Ադրբեջանի, Ղազախստանի եւ Թուրքմենիայի տարածքները, ապա նրանք պետք է վճռեն նավատորմի ճակատագիրը*»: Ինչ վերաբերում է ռազմաօդային նավատորմին, հայտարարեց նա, ապա Ադրբեջանը չի հավակնի հանրապետությունում գտնվող բոլոր օդային ուժերին:

Խոսելով Արցախում ստեղծված իրավիճակի մասին, Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետական շտաբի փոխնախագահ Ռահիմ Հուսեյնովը հաղորդեց, որ հայ գրոհայինների գնդակոծման հետեւանքով շրջանի ադրբեջանական տասնյակ գյուղերում ապրել հնարավոր չէ: Այն հարցին, թե ով է հայերին զենք եւ զինամթերք մատակարարում, Ռ. Հուսեյնովը պատասխանեց, որ այն ուղղաթիռներով բերվում է Հայաստանից: Այդ կապակցությամբ նշվեց, որ Ադրբեջանում գտնվող խորհրդային բանակի ուղղաթիռներն ու հակաօդային պաշտպանական զորամասերը չեն ներարկվում հանրապետության իշխանություններին:

Իր հերթին պաշտպանության նախարար Թ. Մեհթիեւը նշեց, որ մինչ այսօր Ղարաբաղում գտնվող ադրբեջանական զինված ստորաբաժանումների տակտիկան եղել էր պաշտպանական: Իսկ հիմա, նրա խոսքերով, ստիպված կլինեն անցնել ավելի ակտիվ գործողությունների: ■

Իրան–Նախիջեւան հարաբերությունների զարգացում

Անցյալ շաբաթ Իրանի արտգործնախարար Ալի Աքբար Վելայաթիի եւ Նախիջեւանի ինքնավար հանրապետության վարչապետ Փիրան Ծարս Ալիեւի միջեւ կայացած հանդիպումից հետո իրանյան կողմը հայտարարեց, թե մտադիր է առանձնաշնորհյալ հարաբերություններ հաստատել Նախիջեւանի հետ եւ երկաթուղագիծ կառուցել, որն այդ հանրապետությունը Իրանի վրայով կմիացնի Ադրբեջանին:

Հանդիպումից հետո Ալիեւն ասաց, թե պատմական ու մշակութային միացյալ ժառանգությունը մղիչ ուժ պետք է հանդիսանա՝ զարգացնելու Իրան-Նախիջեւան երկկողմանի հարաբերությունները: Նա Թեհրանից խնդրեց նկատի առնել օդային կապի հաստատման կարեւորությունը եւ պահանջեց Նախիջեւան առաքել մի հանձնախումբ, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել առեւտրական հարաբերությունների զարգացումը:

Պատասխան խոսքով Վելայաթին շեշտեց, թե իր կառավարությունը նոր վարկեր է հատկացրել Նախիջեւանի հետ առեւտրական հարաբերությունների զարգացման համար: Նա ավելացրեց, որ 1993-ից սկսած Իրանը բնական գազ կմատակարարի այդ հանրապետությանը եւ շուտով Նախիջեւան քաղաքում կհաստատի հյուպատոսարան: ■

Մայր Թերեզան՝ ծանր հիվանդ

Հունվարի 2-ին, սրտի վիրահատությունից հետո, Մայր Թերեզան թոքաբորբի պատճառով ծանր վիճակում է գտնվում:

81 տարեկան Մայր Թերեզան, որ խաղաղության Նոբելյան մրցանակակիր է, մինչեւ վերջերս շարունակում էր իր առաքելությունը աշխարհի բոլոր կողմերում, հասնելու համար կարիքավորներին: Նրա առողջական վիճակը վատացել է Մեքսիկայում, որտեղից փոխադրվել է Կալիֆոռնիա: ■

Հայտարարություն

Անցյալ տարվա հունվարին Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միությունը հայտարարել էր Վահան Թեքեյանի անվան ամենամյա մրցանակաբաշխություն արվեստի տարբեր ոլորտներում: Տեղեկացնում ենք, որ գործերի ընդունման ժամկետը երկարացվել է մինչեւ 1992 թ. փետրվարի 10-ը: Ստեղծագործությունները պետք է լինեն անտիպ եւ չցնված: Հիշեցնենք մրցույթի բնագավառները.

1. Գրականություն եւ դրամատուրգիա
2. Թատերական (ռեժիսորական կամ դերասանական) աշխատանք
3. Երաժշտական արվեստ
4. Կերպարվեստ
5. Կինոմատոգրաֆիա
6. Ճարտարապետություն
7. Հրապարակախոսություն:

Գործերը ներկայացնել հետեւյալ հասցեով. Հանրապետության փող. 47, պարոն Հ. Էորդեքյանին, հեռ. 52.16.35:

Ի լրացումն վաղորոք հայտարարված Վահան Թեքեյանի անվան մրցանակաբաշխության պայմանների, հայտնում ենք, որ գրականության եւ հրապարակախոսության հատկացված մրցանակներից զատ տրվելու է նաեւ առանձին մրցանակ թարգմանչական, հայ մշակույթի համար կարեւոր նշանակություն ներկայացնող թարգմանության համար: Պայմանները հետեւյալն են. թարգմանությունը պետք է լինի անտիպ, ծավալը՝ չափածո - 1000 տողից ոչ պակաս, արձակը - հեղ. 5 մամուլից ոչ պակաս, թարգմանությունը պետք է կատարված լինի միայն բնագրից, երկրորդ եւ երրորդ լեզվից կատարված թարգմանությունները չեն ընդունվում: Գործերը ներկայացնելու վերջին ժամկետն է փետրվարի 10-ը:

ՀԹՄՄ վարչություն

Հենրի Քիսինջերի այցը Մոսկվա

Հունվարի 12-ին Մոսկվայում տեղի ունեցած հանդիպման ժամանակ ԽՍՀՄ-ի եւ ԱՄՆ-ի արտաքին քաղաքական գերատեսչությունների նախկին ղեկավարներ Էդուարդ Շեւարդնաձեն եւ Հենրի Քիսինջերը հիմնական ուշադրությունը դարձրեցին ԱՊՀ-ի առջեւ կանգնած խնդիրներին, մասնավորապես տնտեսությանը եւ զինված ուժերին: Հանդիպմանը մասնակցեց նաեւ Մոսկվայում ԱՄՆ-ի դեսպան Ռոբերտ Ստրաուսը: Զրույցի ընթացքում քննարկվեցին ազգամիջյան ընդհարումների եւ նրանց կարգավորման հետ կապված մի շարք հարցեր: Է. Շեւարդնաձեն եւ Հ. Քիսինջերը համաձայնվեցին, որ ԱՊՀ-ում դեռ պահպանվում են փոխըմբռնում գտնելու եւ վիճելի հարցերը լուծելու նախադրյալները: Նրանք պայմանավորվեցին մինչեւ սեպտեմբեր անցկացնել համաժողով նախկին ԽՍՀՄ-ի տարածքում ազգամիջյան ընդհարումները կարգավորելու վերաբերյալ:

Հաջորդ օրը առավոտյան Հենրի Քիսինջերին ընդունեց ԱՊՀ-ի զինված ուժերի գլխավոր հրամանատար Եվգենի Շապոշնիկովը: Հանդիպման ժամանակ նա հավաստիացրեց ԱՄՆ-ի նախկին պետքարտուղարին, որ պահպանվում է նախկին ԽՍՀՄ-ի միջուկային զենքի միացյալ վերահսկողությունը եւ ստրատեգիական միջուկային զենքի կենտրոնացված ղեկավարումը: Գլխավոր հրամանատարի խոսքերով, ԱՊՀ-ի բոլոր երկրները հաստատել էին իրենց պատրաստակամությունը պահպանել նախկին Միության պարտավորությունները սովորական եւ միջուկային սպառազինությունների կրճատման եւ սահմանափակման վերաբերյալ: Նշվեց նաեւ, որ ԱՄՆ-ի եւ ԱՊՀ-ի միջեւ ձեռք բերված հարաբերությունների մակարդակը համապատասխանում է երկու ժողովուրդների շահերին, հանդիսանում է միջազգային կայունության գործոն: ■

Թուրքմենստանը հավակնում է Կասպից ծովի նավատորմին

Հանրակցության պետությունների եւ կառավարությունների մոտակա հանդիպման ժամանակ հավանաբար կքննարկվի նաեւ Կասպից ծովի նավատորմի մասին հարցը: Այդ մասին «ԻՖ»-ի թղթակցին հաղորդեց Թուրքմենստանի նախագահական խորհրդի անդամ, միջինասիական սահմանապահ օկրուգի զորքերի հրամանատար Ալեքսանդր Բոգդանովը: Նրա խոսքերով, այն դեպքում, **«եթե սկսվի Կասպից ծովի նավատորմի բաժանումը, ապա Կրասնովոդսկի շրջանում գտնվող բազաներից մեկը Թուրքմենստանը պետք է վերցնի իրեն»**: Այսպիսով, Ա. Բոգդանովի կարծիքով, հնարավոր կլինի լուծել սահմանապահ օկրուգը նավարկման միջոցներով ապահովելու հարցը: Ռազմական եւ զորահավաքի հարցերով Թուրքմենստանի նախագահի օգնական Յուրի Կոռոտկովի հաղորդագրության համաձայն, հանրապետության նախագահ Ս. Նիյազովը իր հետ չի քննարկել այդ հարցը: Յու. Կոռոտկովի խոսքերով, դեռ հայտնի չէ, թե Թուրքմենստանին ձեռնտո՞ւ է վերցնել Կրասնովոդսկի բազան, այդ հարցը անհրաժեշտ է ուսումնասիրել: ■

Լատվիան էր նախագահական կառավարում խնդրում

Լատվիայի ղեկավարները Մ. Գորբաչովին 1991 թ. խնդրել էին նախագահական կառավարում մտցնել հանրապետությունում, հայտնեց Սանկտ-Պետերբուրգից ԽՍՀՄ նախկին ժողովրդական պատգամավոր, պրոֆեսոր Անատոլի Դենիսովը: Պետերբուրգյան «Չաս պիկ» թերթի թղթակցի հետ հարցազրույցում նա պատմեց, թե ինչու էր անցյալ տարվա ձմռանը հանդես եկել նախագահական կառավարում մտցնելու կոչով: Նա այն ժամանակ խորհրդային պատվիրակության կազմում մասնակցում էր բանակցություններին:

Նրա խոսքերով, Լատվիայի Գերագույն խորհրդի նախագահ Գորբունովը եւ վարչապետ Գոդմանիսը այն ժամանակ խնդրել էին օգնել հանրապետությունում ուղիղ նախագահական կառավարում մտցնելու, քանզի նրանք չէին կարողանում վերահսկել իրադրությունը, որովհետեւ **«աջից նեղում էին կոմունիստները, ձախից՝ ազգայնականները»**: Համաձայն Դենիսովի, Մոսկվա վերադառնալուց հետո նա Գորբաչովին հայտնել է Գորբունովի եւ Գոդմանիսի խնդրանքի մասին, սակայն ԽՍՀՄ նախագահը մերժել է նրանց նախաձեռնությունը եւ առաջարկել է Դենիսովին մամուլի ասուլիսում կոչ անել Լատվիայում նախագահական կառավարում մտցնելու վերաբերյալ, այս հաշվով հասարակական կարծիքը ուսումնասիրելու նպատակով: Ինչպես հավաստում է Դենիսովը, նախկինում ինքը չէր կարողացել բացահայտել վերոհիշյալը, քանզի զգուշանում էր Լատվիայի ղեկավարների վարկը գցելուց: ■

Լուրերը՝ Interfax-ի եւ մեր սեփ. թղթակիցների

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Խմբագիր՝ Յ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ Editor H. AVEDIKIAN
Macintosh համակարգչային շարուածքը Ռ.Ա.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կենտրոնի
ՀՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունեաց 2

digitised by A.R.A.R.@